

**Τμητικός Τόμος
για τον Καθηγητή
του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης**

ΝΙΚΟΛΑΟ Θ. ΝΙΚΑ

**ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

2018

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αθήνα

Ιπποκράτους 23 - 106 79 Αθήνα

Τηλ.: (+30 210) 33.87.500, Fax: (+30 210) 33.90.075

Θεσσαλονίκη

Φράγκων 1 - 546 26 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: (+30 2310) 535.381, Fax: (+30 2310) 546.812

Εθνικής Αμύνης 42 - 546 21 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: (+30 2310) 244.228, 9, Fax: (+30 2310) 244.230

<http://www.sakkoulas.gr> • email: info@sakkoulas.gr

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμία διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Επισημαίνεται πάντως ότι κατά το Ν. 2121/1993 και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το Ν. 100/1975) απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη και του συγγραφέα.

© 2018

05-14-090

ISBN:978-960-568-902-5

Πρόλογος

Η Νομική Σχολή ΑΠΘ, έπειτα από πρόταση του Τομέα Αστικού, Αστικού Δικονομικού και Εργατικού Δικαίου, αποφάσισε την έκδοση Τιμητικού Τόμου για τον ομότιμο Καθηγητή της Σχολής κ. Νικόλαο Νίκα, με αφορμή την αφυπηρέτησή του τον Αύγουστο 2015, προκειμένου να τιμήσει την καθοριστική συμβολή του στην καλλιέργεια του Αστικού Δικονομικού Δικαίου στην χώρα μας αλλά και την μακρόχρονη διδακτική προσφορά του στην Σχολή.

Ο Νικόλαος Νίκας γεννήθηκε το έτος 1948 και, μετά από τις εγκύκλιες σπουδές (1954-1966) στον τόπο της καταγωγής του (Φθιώτιδα), σπούδασε με υποτροφία του ΙΚΥ στην Νομική Σχολή του ΑΠΘ (1966-1971). Στην συνέχεια πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στο μεταπτυχιακό τμήμα της ίδιας Σχολής (1975-1977) καθώς και στο Freie Universität του Βερολίνου (1978-1980) ως υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών. Παράλληλα, το έτος 1975 επελέγη ως επιστημονικός βοηθός του Καθηγητή Κ. Κεραμέως στην τότε Α΄ Τακτική Έδρα Πολιτικής Δικονομίας της Νομικής Σχολής ΑΠΘ και θήτευσε στην θέση αυτή έως το έτος 1981. Το 1981 ανακηρύχθηκε διδάκτορας της Νομικής Σχολής ΑΠΘ με την εξαιρετική διδακτορική του διατριβή «*Το έννομο συμφέρον ως προϋπόθεση του παραδεκτού των ενδίκων μέσων κατά τον ΚΠολΔ*» (1981). Το έτος 1982 εξελέγη σε θέση λέκτορα Πολιτικής Δικονομίας της ίδιας Σχολής, ενώ το έτος 1984 έλαβε τον τίτλο του υφηγητή με την εκλεκτή υφηγητική του διατριβή «*Ο δικαστικός συμβιβασμός*» (1984). Έχοντας διανύσει με εξαιρετική επιτυχία όλες τις βαθμίδες της πανεπιστημιακής ιεραρχίας από το έτος 1982 και εντεύθεν, το 1992 εξελέγη τακτικός καθηγητής της Πολιτικής Δικονομίας στην ίδια Σχολή.

Ο καθηγητής Νικόλαος Νίκας προσέφερε υψηλής στάθμης διδακτικό έργο στο προπτυχιακό και το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών της Νομικής Σχολής ΑΠΘ για περισσότερα από τριάντα πέντε χρόνια. Επίσης συνέβαλε πολύ σημαντικά με την διδασκαλία του για περισσότερα από δέκα χρόνια και στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργιών. Διετέλεσε επί σειρά ετών μέλος Ανώτατων Δικαστηρίων (ΑΕΔ, Μισθοδικείο, Δικαστήριο Αγωγών Κακοδικίας) καθώς και του Ανώτατου Πειθαρχικού Συμβουλίου. Κατά τα έτη 1993 έως 2017 υπήρξε επιστημονικός διευθυντής της Νομικής Επιθεώρησης του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης «Αρμενόπουλος», ενώ από το έτος 2008 είναι συνεκδότης (από κοινού με τους Καθηγητές Ν. Κλαμαρή και Κ. Καλαβρό) του περιοδικού «Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας».

Το συγγραφικό έργο του καθηγητή Ν. Νίκα είναι υψηλών ερευνητικών αξιώσεων, πλουσιότατο και πολυσχιδές. Περιλαμβάνει, εκτός από τα προαναφερθέντα έργα του

(διδακτορική και υφηγετική διατριβή), επιπλέον τις μονογραφίες «*Η ένσταση εκκρεμοδικίας στην πολιτική δίκη*» (1992), η οποία αποτελεί έκτοτε σταθερό σημείο αναφοράς στην ερμηνεία του θεσμού της εκκρεμοδικίας, και «*Οι νέοι πραγματικοί ισχυρισμοί στην κατ' έφεση δίκη*» (1987), μία συμβολή μεγάλης αξίας για την έρευνα του *jus pönorum* στην κατ' έφεση δίκη. Το έργο του περιλαμβάνει επίσης τα πολύμοχθα συστηματικά έργα (εκτεταμένα εγχειρίδια) «*Πολιτική Δικονομία*» I (2003, σ. XL + 646), II (2005, σ. XLVI + 929), III (2007, σ. XXXIV + 672), «*Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως*» I (2010, σ. XLIV + 767), II (2012, σ. L + 872) [δεύτερη έκδοση I (2017, σ. XLV + 832), II (2018, σ. LIII + 993)] καθώς και το ερμηνευτικό έργο (από κοινού με την καθηγήτρια Ε. Σαχπεκίδου) «*Ευρωπαϊκή Πολιτική Δικονομία*» (2016, σ. XL + 770).

Το επιστημονικό του έργο περιλαμβάνει επίσης κατ' άρθρο ερμηνείες καθώς και την έκδοση (από κοινού με τον ομότιμο καθηγητή Κ. Κεραμέα και τον Αρεοπαγίτη επί τιμή Δ. Κονδύλη) του συλλογικού ερμηνευτικού έργου «*Ερμηνεία ΚΠολΔ*» I – II (2000), ενώ υπό την ευθύνη του (από κοινού με τον Δ. Κονδύλη) ευρίσκεται σε επεξεργασία η δεύτερη έκδοση του εν λόγω έργου. Στην ερευνητική του παραγωγή ανήκουν ακόμη πολυάριθμες σημαντικές μελέτες και γνωμοδοτήσεις, δημοσιευμένες στον περιοδικό νομικό τύπο καθώς και σε τιμητικούς τόμους, οι οποίες εκδόθηκαν και αυτοτελώς ως «*Νομικές Μελέτες*» I (1999, σ. XIII + 726) και II (2014, σ. XIV + 946). Στο σύνολό του το έργο του τιμωμένου απεικονίζεται στην *Εργογραφία* του, που συνοδεύει τον ανά χείρας τόμο.

Όλες οι ανωτέρω εκτεταμένες και υψηλού κύρους συμβολές, που εκτείνονται σε όλο το φάσμα του αστικού δικονομικού δικαίου, άσκησαν και εξακολουθούν να ασκούν καθοριστική επιρροή στην θεωρητική ανέλιξη του κλάδου αλλά και στην νομολογιακή του διάπλαση. Χάρη στο σπουδαίο αυτό έργο αλλά και στην δια βίου αφοσίωσή του στην διδασκαλία και στην συγγραφή, ο καθηγητής Ν. Νίκας χαίρει καθολικής αναγνωρίσεως μεταξύ των συναδέλφων του και ευρύτερα του νομικού κόσμου της χώρας. Η έκδοση του προκείμενου αφιερωματικού τόμου «*Ουσιαστική και Δικονομική Δικαιοσύνη*», με τις πολυάριθμες συμβολές συναδέλφων, φίλων και μαθητών του, αποτελεί έμπρακτη έκφραση τιμής και ευγνωμοσύνης για την έως σήμερα πολύτιμη συμβολή του στην νομική επιστήμη. Του παραδίδουμε το ανά χείρας Αφιέρωμα, συνοδευμένο με τις εγκάρδιες ευχές μας για υγεία, ευτυχία και αδιάλειπτη περαιτέρω πνευματική δημιουργία.

Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2018

Η Επιτροπή Εκδόσεως του Τιμητικού Τόμου

Καθηγήτρια Καλλιόπη Μακρίδου

Καθηγητής Πάρις Αρβανιτάκης

Καθηγήτρια Λήδα-Μαρία Πίψου

Καθηγήτρια Ευαγγελία Ποδηματά

Καθηγητής Γεώργιος Διαμαντόπουλος

Vorwort

Die Juristische Fakultät der Aristoteles Universität Thessaloniki hat beschlossen eine Festschrift dem hochangesehenen Gelehrten *Prof. Dr. Nikolaos Nikas* aus Anlaß seiner Emeritierung im August 2015 sowie der Vollendung seines 70. Lebensjahrs am 6.1.2018 zu widmen.

Prof. Dr. *Nikolaos Nikas* hat während seiner langjährigen akademischen Laufbahn eine vielseitige hervorragende Leistung im Forschungs- und Universitätslehrebereich aufgezeigt und zur Entwicklung der griechischen Zivilprozessrechtslehre beträchtlich hingewirkt.

Die Doktorwürde wurde ihm im Jahre 1981 von der Juristischen Fakultät der Universität von Thessaloniki verliehen, nachdem er sein Aufbaustudium zunächst an derselben Fakultät (1975-1977) und dann an der juristischen Fakultät der Freien Universität Berlin (1978-1980) als Stipendiat der Griechischen Stipendienanstalt vervollständigt hatte. Seine ausgezeichnete Dissertation über «*Das Rechtsschutzbedürfnis (Beschwer) als Voraussetzung der Zulässigkeit von Rechtsmittel*» (1981), die von Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Konstantin Kerameus betreut wurde, gehört zu den wichtigsten Beiträgen im Gebiet der griechischen zivilprozessrechtlichen Forschung. Er habilitierte im Jahre 1984 mit der vorzüglichen Schrift über den «*Prozessvergleich*» und erhielt die *venia legendi* für Zivilprozessrecht an der Juristischen Fakultät der Universität Thessaloniki. Im Jahre 1992 wurde er zum ordentlichen Professor der vorgenannten Fakultät gewählt. Seine weitere wissenschaftliche Schaffung zeigte eine Reihe von grundlegenden Schriften auf: seine Monographien über die «*Neuen Tatsachen in zweiter Instanz*» (1987) und «*Die Einrede der Rechtshängigkeit*» (1992) sowie insbesondere seine großen Lehrbücher «*Zivilprozessrecht*» I (2003, S. XL + 646), II (2005, S. XLVI + 929), III (2007, S. XXXIV + 672) und «*Zwangsvollstreckungsrecht*» I (2010, S. XLIV + 767), II (2012, S. L+ 872) [zweite Auflage I (2017, S. XLV+832), II (2018, S. LIII+993)]. Beide Lehrbücher stellen eine vorbildliche systematische Aufarbeitung des ganzen zivilprozessrechtlichen Bereichs dar.

Darüber hinaus hat der Jubilar (zusammen mit Prof. Dr. h.c. mult. *K. Kerameus* und dem Richter des Areopags *D. Kondylis*) an der Herausgabe des zweibändigen «*Kommentars zur Griech. ZPO*» (2000) mitgewirkt. Sein neuestes Werk (in Zusammenarbeit mit Prof. Dr. E. Sachpekidou) ist das wertvolle «*Europäisches Zivilprozessrecht*» (2016, S. XL + 770). Seine sonstigen eminenten Schriften sind in zwei

Bänden zusammengestellt: «*Juristische Schriften*» I (1999, S. XIII + 726), II (2014, S. XIV + 946).

Bis zu seiner Emeritierung im Jahre 2015 lehrte Prof. Dr. *Nikolaos Nikas* viele Generationen von jungen Juristen und betreute zahlreiche Dissertationen im Gebiet des Zivilprozessrechts. Außerdem, besonders nennenswert sind seine Mitwirkung bei der Schaffung von wichtigen Gesetzesentwürfen sowie sein langjähriger Dienst als Mitglied des Obersten Gerichts des Art. 100 der Griechischen Verfassung.

Die vorliegende Festschrift unter dem Titel «*Materielle und Prozessuale Gerechtigkeit*» ist Ausdruck der Dankbarkeit und Hochachtung von Kollegen, Schülern und Freunden vor rechtswissenschaftlicher Leistung und Persönlichkeit des Jubilars. Die Herausgeber wünschen ihm herzlich noch viele glückselige und reichlich schöpferische Lebensjahre.

Thessaloniki, September 2018

Die Herausgeber

Prof. Dr. Kalliope Makridou
Prof. Dr. Paris Arvanitakis
Prof. Dr. Leda-Maria Pipsou
Prof. Dr. Evangelia Podimata
Prof. Dr. Georgios Diamantopoulos

Συμμετέχοντες στον Τόμο

(με αλφαβητική σειρά)

	Σελ.
<i>Peter Gottwald</i>	587
<i>Gregory Kalfelis</i>	1329
<i>Rolf A. Schütze</i>	1055
Διονύσιος Ι. Αναγνώστου	1127
Απόστολος Άνθιμος	483
Γεώργιος Αποστολάκης	1
Πάρις Αρβανιτάκης	501
Ευαγγελία Ασημακοπούλου	511
Αναστάσιος Βαλτούδης	143
Ευάγγελος Βασιλακάκης	519
Αναστασία Βεζυρτζή	537
Πελαγία Γέσιου-Φαλτσή	1147
Απόστολος Σ. Γεωργιάδης	153
Εμμανουήλ Μ. Γιαννακάκης	547
Παναγιώτης Σ. Γιαννόπουλος	559
Ιωάννης Στ. Δεληκωστόπουλος	601
Δημήτριος Κ. Δημητρίου	615
Γεώργιος Ν. Διαμαντόπουλος	629
Νικόλαος Ζαπριάνος	169
Δημήτρης Ζερδελής	183
Μαρία Καϊάφα-Γκμπάντι	1299
Ακρίτας Καϊδατζής	1165
Κωνσταντίνος Φ. Καλαβρός	667

<i>Απόστολος Καραγκουνίδης</i>	213
<i>Στέφανος Κ. Καραμέρος</i>	699
<i>Μαριάνος Δ. Κεράσης</i>	15
<i>Γιάννα Καρύμπαλη-Τσίπτσιου</i>	251
<i>Νικόλαος Μ. Κατηφόρης</i>	713
<i>Ευδοξία Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη</i>	733
<i>Νικόλαος Κ. Κλαμαρής</i>	761
<i>Παναγιώτης Η. Κολοτούρος</i>	793
<i>Διονύσιος Γ. Κονδύλης</i>	31
<i>Άγγελος Κορνηλάκης</i>	261
<i>Έφη Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη</i>	279
<i>Αχιλλέας Γ. Κουτσουράδης</i>	289
<i>Δημήτρης Κράνης</i>	827
<i>Αστέριος-Νικόλαος Αντ. Λιόντας</i>	307
<i>Παναγιώτης Κ. Μάζης</i>	55
<i>Ιάκωβος Μαθιουδάκης</i>	1191
<i>Καλλιόπη Μακρίδου</i>	839
<i>Δημήτρης Ν. Μανιώτης</i>	853
<i>Παναγιώτης Μαντζούφας</i>	1201
<i>Μιχ.-Θεοδ. Δ. Μαρίνος</i>	321
<i>Καλλιόπη Α. Μήτκα</i>	341
<i>Δημήτριος Γ. Μπαμπινιώτης</i>	861
<i>Γεώργιος Ορφανίδης</i>	929
<i>Στέφανος Πανταζόπουλος</i>	965
<i>Καλλιρρόη Δ. Παντελίδου</i>	353
<i>Αδάμ Χ. Παπαδαμάκης</i>	1367
<i>Μιχάλης Ν. Πικραμένος</i>	1231
<i>Λήδα-Μαρία Πίψου</i>	993

<i>Άννα Εμ. Πλεύρη</i>	1031
<i>Ευαγγελία Ποδηματά</i>	367
<i>Βασίλειος Ρήγας</i>	87
<i>Ευγενία Ρ. Σαχπεκίδου</i>	1379
<i>Δημήτριος Σιδέρης</i>	381
<i>Νικόλαος Π. Σοϊλεντάκης</i>	393
<i>Μιχάλης Σταθόπουλος</i>	409
<i>Άγγελος Στεργίου</i>	1245
<i>Ιωάννης Συμεωνίδης</i>	1261
<i>Ελισάβετ Συμεωνίδου-Καστανίδου</i>	1339
<i>Χάρης Ταγαράς</i>	1405
<i>Αθανάσιος Γ. Τάκης</i>	1429
<i>Απόστολος Δ. Τασίκας</i>	417
<i>Σπυρίδων Κ. Τσαντίνης</i>	1067
<i>Δημήτριος Α. Τσικρικάς</i>	1089
<i>Παναγιώτης Κ. Τσούκας</i>	99
<i>Κατερίνα Φουντεδάκη</i>	445
<i>Βασίλειος Α. Χατζηϊωάννου</i>	1109
<i>Γιώργος Ψαρουδάκης</i>	463

Περιεχόμενα

Πρόλογος	V
Vorwort.....	VII
Συμμετέχοντες στον Τόμο (με αλφαβητική σειρά)	IX
Εργογραφία του Νικολάου Θ. Νίκα	XXI

I

ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ, ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

1830, 1881 και 1912: Η διαδοχή του Τουρκικού Δημοσίου από το Ελληνικό και τα δάση. Τρεις επίκαιρες ιστορίες δικαίου!.....	1
<i>Γεώργιος Αποστολάκης</i>	
Η γένεση της δικαιοσύνης και του πολιτισμού στον μύθο του πλατωνικού «Πρωταγόρα» και στα «Πολιτικά» του Αριστοτέλους.....	15
<i>Μαριάνος Δ. Καράσης</i>	
Ζητήματα γενικής θεωρίας του δικαίου	31
<i>Διονύσιος Γ. Κονδύλης</i>	
Η Δίκη διαχρονικά στο ελληνικό Δίκαιο	55
<i>Παναγιώτης Κ. Μάζης</i>	
Ο Αριστοτέλης ως δικονομολόγος - Ανταύγειες της «Τέχνης Ρητορικής» στο σύγχρονο δικονομικό δόγμα.....	87
<i>Βασίλειος Ρήγας</i>	
Ο αντιρωμαϊσμός των Γεωργίου Α. Πετρόπουλου και Νικολάου Ι. Πανταζόπουλου. Η κριτική του πρόσληψη.....	99
<i>Παναγιώτης Κ. Τσούκας</i>	

II

ΑΣΤΙΚΟ, ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Έννομες συνέπειες από την εκποίηση απαίτησης εξασφαλισμένης με τις χρηματοοικονομικές ασφάλειες του ν. 3301/2004.....	143
<i>Αναστάσιος Βαλτούδης</i>	

Η μεταβίβαση «κόκκινων» δανείων από τις τράπεζες και η προστασία των προσωπικών δεδομένων του δανειολήπτη.....	153
Απόστολος Σ. Γεωργιάδης	
Το μαχητό τεκμήριο ελαττωματικότητας του πράγματος κατ' άρθρο 537 Π ΑΚ - ενοχικό δίκαιο και δίκαιο απόδειξης στον αστερισμό της ευρωπαϊκής εναρμόνισης.....	169
Νικόλαος Ζαπριάνος	
Η υπερημερία δανειστή στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας.....	183
Δημήτρης Ζερδελής	
Η ατελέσφορη ρύθμιση των ανυπόστατων αποφάσεων της Γ.Σ. στην Ανώνυμη Εταιρία (Υπό το πρίσμα των ΑΠ 1340/2017 και ΕφΘεσ 549/2016).....	213
Απόστολος Καραγκουνίδης	
Από τα βιβλία μεταγραφών και υποθηκών στο Εθνικό Κτηματολόγιο: Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 6 §§ 4 και 4α ν. 2664/1998 (ΕθνΚτημ)	251
Γιάνα Καρύμπαλη-Τσίπτσιου	
Το στοιχείο του παρανόμου στην αδικοπραξία και στην προσβολή προσωπικότητας.....	261
Άγγελος Κορνηλάκης	
Το ζήτημα της χειρουργικής και άλλων ιατρικών επεμβάσεων και αγωγών ως προϋποθέσεων για την αναγνώριση της ταυτότητας φύλου.....	279
Έφη Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη	
(Προλαμβάνουσα) θέση σε δικαστική συμπάρασταση ανήλικου αλλοδαπού –με ερέθισμα την ΜΠρΚω 110/2014–.....	289
Αχιλλέας Γ. Κουτσουράδης	
Ελαττωματικές αποφάσεις γενικών συνελεύσεων σωματείων και συρροή ένδικων βοηθημάτων	307
Αστέριος-Νικόλαος Αντ. Λιόντας	
Ζητήματα ενεργητικής νομιμοποίησης στις αγωγές αποζημίωσης λόγω παραβάσεων των κανόνων του δικαίου ανταγωνισμού (Οδηγία 2014/104/ΕΕ) ..	321
Μιχ.-Θεοδ. Δ. Μαρίνος	
Η διαδικασία της κατανομής του κεφαλαίου μετά τη δήλωση περιορισμού της αστικής ευθύνης του πλοιοκτήτη για ζημίες ρύπανσης από πετρέλαιο	341
Καλλιόπη Α. Μήτκα	
Κληρονομία και ατομικοί δανειστές του κληρονόμου.....	353
Καλλιρρόη Δ. Παντελίδου	

Κατάχρηση του θεσμού της ανώνυμης εταιρίας και υποκειμενικά όρια του δε- δικασμένου.....	367
Ευαγγελία Ποδηματά	
Παραγραφή αξιώσεων από εργατικό ατύχημα.....	381
Δημήτριος Σιδέρης	
Ἡ εὐλογία χρηματική ίκανοποίηση στὸν Ἄρειο Πάγο καί τό Συμβούλιο Ἐπι- κρατείας.....	393
Νικόλαος Π. Σοϊλεντάκης	
Ελευθερία των συμβάσεων και «κάθετες» σχέσεις.....	409
Μιχάλης Σταθόπουλος	
Ζητήματα από τη νόμιμη μοίρα στην αγωγή μέμψης άστοργης δωρεάς	417
Απόστολος Δ. Τασίκας	
Αστική ιατρική ευθύνη: Σύγχρονα προβλήματα και προτάσεις αντιμετώπισης...	445
Κατερίνα Φουντεδάκη	
Η κατάταξη των πιστωτών στην τραπεζική αφερεγγυότητα.....	463
Γιώργος Ψαρουδάκης	

III

ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Προσβολή προσωπικότητας στο διαδίκτυο - Η δικονομική διάσταση.....	483
Απόστολος Άνθιμος	
Υποκειμενικά όρια και τριτενέργεια του δεδικασμένου επί σωρευτικής αναδο- χής χρέους.....	501
Πάρις Αρβανιτάκης	
Η άσκηση ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής βάσει της 633 παρ. 2 ΚΠολΔ, μετά την απόρριψη της ανακοπής της 632 παρ. 1 ΚΠολΔ για τυπικούς λό- γους (Με αφορμή την ΟΛΑΠ 8/2017).....	511
Ευαγγελία Ασημακοπούλου	
Η σύζευξη διαιτησίας και αναψηλαφήσεως κατά τα άρθρα 897 αριθ. 8 και 544 ΚΠολΔ.....	519
Ενάγγελος Βασιλακάκης	
Η επικουρική εναγωγή σε υποθέσεις διατροφής τέκνου.....	537
Αναστασία Βεζυρτζή	
Σκέψεις επί θεμάτων (πολιτικής) αναιρέσεως.....	547
Εμμανουήλ Μ. Γιαννακάκης	

Η αξίωση επί αναγκαστική εκτέλεσει υπό το πρίσμα της ΕΣΔΑ.....	559
Παναγιώτης Σ. Γιαννόπουλος	
Die neue Verbraucherstreitbeilegung in Deutschland	587
Peter Gottwald	
Η δημόσια τάξη ως λόγος ακυρώσεως διαιτητικής αποφάσεως κατά το άρθρο 897 αριθ. 6 ΚΠολΔ.....	601
Ιωάννης Στ. Δεληκωστόπουλος	
Ζητήματα από τη διακοπή (ή μη) της παραγραφής της επίδικης αξιώσεως μετά τις τροποποιήσεις στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας με τον ν. 4335/2015 ..	615
Δημήτριος Κ. Δημητρίου	
Διαδικαστικό πλαίσιο άρσης της εκκρεμότητας που δημιουργείται από την άρνηση προϊσταμένου κτηματολογικού γραφείου να προβεί σε καταχώριση πράξης στα κτηματολογικά φύλλα.....	629
Γεώργιος Ν. Διαμαντόπουλος	
Η εφαρμογή ουσιαστικών κανόνων αναγκαστικού δικαίου στο πλαίσιο της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας από την οπτική γωνία μίας ευρωπαϊκής χώ- ρας, που έχει ενσωματώσει τον ΠρΝ της UNCITRAL.....	667
Κωνσταντίνος Φ. Καλαβρός	
Σκέψεις ως προς τις συνέπειες της ελλείψεως ή της ελαττωματικότητας της επιδόσεως αγωγής της τακτικής διαδικασίας (μετά τον ν. 4335/2015).....	699
Στέφανος Κ. Καραμέρος	
Η εισαγωγή στον ΚΠολΔ με το ν. 4335/2015 του συστήματος πολλαπλών κατασχέσεων.....	713
Νικόλαος Μ. Κατηφόρης	
Τα γενικά προνόμια και ο πίνακας κατάταξης μετά τους νόμους 4335/2015 και 4512/2018 - Τα προνόμια των απαιτήσεων αποζημιώσεως λόγω αναπηρίας της πρώτης και τρίτης τάξης ειδικότερα	733
Ευδοξία Κιομπτσίδου-Στρατουδάκη	
Η «διαδικαστική γλωσσική διάσταση» της Δημοσίας Τάξεως και του Δικαι- ώματος Ακροάσεως ως προϋποθέσεων για τη, ή μή, αναγνώριση/εκτέλεση Αλλοδαπών Διαιτητικών Αποφάσεων λόγω χρήσεως αλλοδαπής γλώσσας -λ.χ. της κινεζικής γλώσσας- σε διαιτητική διαδικασία. (Συμβολή και στην ερμηνεία του άρθρου 5 του Ν.Δ. 4220/1961 για την κύρωση της Συμβάσεως της Ν. Υόρκης της 10ης Ιουνίου 1958 για την αναγνώριση και εκτέλεση αλ- λοδαπών διαιτητικών αποφάσεων)	761
Νικόλαος Κ. Κλαμαρής	

Ο αναιρετικός έλεγχος της εκκρεμοδικίας	793
Παναγιώτης Η. Κολοτούρος	
Η άσκηση αναίτησης στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων μετά τις τροποποιήσεις του ν. 4335/2015	827
Δημήτρης Κράνης	
Απαγόρευση δεύτερης έφεσης κατ' άρθρο 514 ΚΠολΔ.....	839
Καλλιόπη Μακρίδου	
Η αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης στον πρώτο βαθμό υπό το πρίσμα των τροποποιήσεων του ν. 4335/2015.....	853
Δημήτρης Ν. Μανιώτης	
Περί της αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων που έχουν ακυρωθεί στο κράτος έκδοσής τους.....	861
Δημήτριος Γ. Μπαμπινιώτης	
Η επίδραση του εξώδικου συμβιβασμού στην εκκρεμή δίκη	929
Γεώργιος Ορφανίδης	
Οι διατάξεις των άρθρων 237 παρ. 6 και 254 ΚΠολΔ για τη διαταγή και απόφαση επανάληψης της συζήτησης, υπό το πρίσμα των δικονομικών αρχών του άρθρου 107 και 116 παρ. 2 ΚΠολΔ.....	965
Στέφανος Πανταζόπουλος	
Το δίκαιο των ηλεκτρονικών αναγκαστικών πλειστηριασμών κατά την πρόσφατη νομοθεσία	993
Λήδα-Μαρία Πίψου	
Η διαιτητική συμφωνία, ως θεμέλιο της εσωτερικής και διεθνούς (εμπορικής) διαιτησίας στην Ελλάδα - Σύγχρονα ζητήματα τύπου	1031
Άννα Εμ. Πλεύρη	
Die Bestimmung des schiedsrichterlichen Verfahrens.....	1055
Rolf A. Schütze	
Η απαγόρευση χειροτέρευσης της θέσης του εκκαλούντα (αρχή της «non reformatio in peius»)	1067
Σπυρίδων Κ. Τσαντίνης	
Ζητήματα από την αναγνωριστική αγωγή.....	1089
Δημήτριος Α. Τσικρικάς	
Το διαχρονικό δίκαιο της αναγκαστικής εκτέλεσης (κατά τους ν. 4335/2015, 4472/2017 και 4512/2018).....	1109
Βασίλειος Α. Χατζηγιάννου	

IV

**ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ, ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ**

Η επιρροή του βασίμου και δη του «προδήλως βασίμου» της αιτήσεως ακυρώσεως στην αποδοχή της αιτήσεως αναστολής	1127
Διονύσιος Ι. Αναγνώστου	
Το δεδικασμένο στη διοικητική δίκη της προσφυγής	1147
Πελαγία Γέσιου-Φαλσή	
Άμεσος έλεγχος του κράτους και ραδιοτηλεοπτική ρύθμιση: Μια πρόταση ερμηνείας του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος	1165
Ακρίτας Καϊδατζής	
Εισαγωγικές οριοθετήσεις στην αρχή της ισότητας των όπλων στη διοικητική δίκη.....	1191
Ιάκωβος Μαθιουδάκης	
Νομικά ζητήματα από την χρήση του διαδικτύου - Η ελευθερία έκφρασης στα ιστολόγια.....	1201
Παναγιώτης Μαντζούφας	
Θέληση για Σύνταγμα και κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα στη σύγχρονη Ελληνική Δημοκρατία	1231
Μιχάλης Ν. Πικραμένος	
Προσωπικά Δεδομένα κοινωνικής ασφάλισης.....	1245
Άγγελος Στεργίου	
Η ταχύτητα στην απονομή της διοικητικής δικαιοσύνης.....	1261
Ιωάννης Συμεωνίδης	

V

ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

Απιστία και ευθύνη διοικητών και διευθυντικών στελεχών νομικών προσώπων	1299
Μαρία Καϊάφα-Γκμπάντι	
The Negotiating Philosophy and the Practice of Plea Bargaining in the Criminal Justice Systems of a Globalized World. The Examples of Germany and Greece	1329
Gregory Kalfelis	

Η αποκαταστατική δικαιοσύνη σε ποινικές υποθέσεις.....	1339
<i>Ελισάβετ Συμεωνίδου-Καστανίδου</i>	
Αποδεικτικές απαγορεύσεις και «δίκαιη» δίκη.....	1367
<i>Αδάμ Χ. Παπαδαμάκης</i>	

VI

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως διαιτητικό δικαστήριο.....	1379
<i>Ευγενία Ρ. Σαχπεκίδου</i>	
Ο κανονισμός 1215/12 υπό το πρίσμα του θεμελιώδους δικαιώματος χρηστής δίκης και της νομολογίας του Στρασβούργου	1405
<i>Χάρης Ταγαράς</i>	
Η νομική φύση της Δήλωσης Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας για το προσφυγικό.....	1429
<i>Αθανάσιος Γ. Τάκης</i>	

Το διαχρονικό δίκαιο της αναγκαστικής εκτέλεσης (κατά τους ν. 4335/2015, 4472/2017 και 4512/2018)

Βασίλειος Α. Χατζηϊωάννου
Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΔΠΘ, Δικηγόρος

Ι. Εισαγωγή

Η μετάβαση από το παλαιό δικονομικό δίκαιο στο νέο που εισήγαγε ο ν. 4335/2015 προκαλεί αναπόφευκτα σύγκρουση του παλαιού και του νέου νομοθετικού καθεστώτος, την οποία καλούνται να επιλύσουν οι μεταβατικές διατάξεις του ανωτέρω νόμου. Βέβαια, σε μια ευρείας έκτασης νομοθετική τροποποίηση, όπως σε αυτήν που εκδηλώθηκε με τον ν. 4335/2015, είναι αναπόφευκτο κάποιο από τα δύο δικονομικά καθεστώτα να φαίνεται ανά περίπτωση ευμενέστερο από το άλλο. Γι' αυτό και η μετάβαση από το παλαιό στο νέο δίκαιο είναι μια διαδικασία κατά την οποία η ισότητα ενώπιον του νόμου δοκιμάζεται. Οι κλυδωνισμοί μετριάζονται, όταν ο νέος νόμος προβλέπει σαφείς κανόνες μετάβασης που προάγουν την ασφάλεια δικαίου. Χωρίς μια τέτοια ασφάλεια δικαίου, φαλκιδεύεται η ισότητα ενώπιον του νόμου (με τον κίνδυνο επιλογής διαφορετικού καθεστώτος για όμοιες περιπτώσεις), αναφύονται πρακτικές δυσχέρειες εφαρμογής του ουσιαστικού δικαίου και υποκρύπτονται δυσάρεστες εκπλήξεις και αιφνιδιασμοί¹.

Θέτοντας τους κανόνες διαχρονικού δικαίου της αναγκαστικής εκτέλεσης ο νομοθέτης ακολούθησε μια δοκιμασμένη κι ασφαλή «πεπατημένη», δηλαδή τον αντίστοιχο κανόνα του ΕισΝΚΠολΔ, ο οποίος κατά μία διαδεδομένη άποψη² είχε εισα-

---

1. Παράδειγμα διάταξης διαχρονικού δικαίου που έχει προκαλέσει περισσότερα προβλήματα από όσα κλήθηκε να επιλύσει είναι αυτή του άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 2 ν. 4335/2015 για την έναρξη ισχύος των νέων κανόνων ενδίκων μέσων. Στο πλαίσιο αυτής της διάταξης διαφορετικές λύσεις επί ομοίων περιπτώσεων για τη μετάβαση από το παλαιό στο νέο δίκαιο της καταχρηστικής προθεσμίας των ενδίκων μέσων υιοθέτησαν οι ακόλουθες αποφάσεις. Η ΑΠ 1176/2017 (τμ. Β1') ΕΠολΔ 2017. 265, με παρατ. Π. Γιαννόπουλου = ΝοΒ 2017. 1667, δέχθηκε ότι αποφάσεις που εκδόθηκαν πριν την 1.1.2016 και προσβάλλονται μετά την 1.1.2016 υπόκεινται σε διετή προθεσμία, κρίνοντας εκπρόθεσμα αίτηση αναίρεσης. Αντιθέτως, οι ΑΠ 519/2017 (τμ. Β2') ΝοΒ 2017. 1666 και ΕφΑθ 3087/2017, ΝοΒ 2017. 2087, δέχθηκαν ότι οι ίδιες ως άνω αποφάσεις υπόκεινται σε τριετή προθεσμία του προϊσχύσαντος δικαίου, κρίνοντας εμπρόθεσμο το ένδικο μέσο.

2. Πρβλ. για τον ΕισΝΚΠολΔ εν γένει Μπέη, το διαχρονικό δικονομικό δίκαιο των διατάξεων πολιτικής δικονομίας του ν. 2145/1993, Δ 1993. 904 επ., 905· Ματθία, ΕλλΔνη 1993. 975, Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα (-Κουσουλή), ΚΠολΔ ΙΙ (2000), εισαγ. παρατ. στον ΕισΝΚΠολΔ, αριθ. 3· Αρβανιτάκη, Διαχρονικό δίκαιο των προνομίων κατά τους ν. 4335/2015 και 4336/2015 (γγμδ), ΕΠολΔ 2016. 373 επ., 376· ΑΠ 1180/1974, ΝοΒ 1975. 722. Ωστόσο, κατά τη νομολογία (ΟλομΑΠ 21/1994, ΕλλΔνη 1995. 574· ΑΠ 7/1995, ΕλλΔνη 1996. 332), το άρθρ. 50 ΕισΝΚΠολΔ δεν εισάγει μια γενική αρχή διαχρονικού δικαίου της αναγκαστικής εκτέλεσης, αλλά ρυθμίζει ειδικώς την εφαρμογή

γάγει γενική αρχή διαχρονικού δικονομικού δικαίου στο δίκαιο της εκτέλεσης και, ως τέτοια, κατά τεκμήριο, εξασφαλίζει την επιδιωκόμενη σαφήνεια. Η ερμηνεία και η εφαρμογή του κανόνα αυτού αναλύεται στη παρούσα μελέτη.

II. Βασικός κανόνας διαχρονικού δικαίου: κρίσιμος ο χρόνος επίδοσης της επιταγής προς εκτέλεση

Σύμφωνα με το άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 3 εδ. πρώτο ν. 4335/2015, «οι διατάξεις για την αναγκαστική εκτέλεση εφαρμόζονται όταν η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση διενεργείται μετά τις 1.1.2016.» Με τον εν λόγω κανόνα, όπως ήδη αναφέρθηκε, ο νομοθέτης ακολούθησε τη βασική αρχή διαχρονικού δικαίου του άρθρ. 50 § 1 ΕισΝΚΠολΔ επιλέγοντας την υπαγωγή της εκτελεστικής διαδικασίας στο σύνολό της στον νέο νόμο με κριτήριο τον χρόνο επίδοσης της επιταγής³. Υπενθυμίζεται ότι με τον κανόνα αυτόν αντιμετωπίστηκε η διαδικασία εκτέλεσης ως οργανική ενότητα⁴, ώστε το σύνολο της διαδικασίας να υπάγεται στο ίδιο καθεστώς (παλιό ή νέο) με γνώμονα τον χρόνο επίδοσης της επιταγής, που αποτελεί την έναρξη της διαδικασίας (924 ΚΠολΔ)⁵.

Π' αυτό το λόγο, εξ άλλου, υποστηρίζεται και υπό το νέο νομοθετικό καθεστώς ότι, ως προς το σύνολο των βασικών ρυθμίσεων της αναγκαστικής εκτέλεσης⁶, οι διατάξεις του ν. 4335/2015 εφαρμόζονται εφόσον η επιταγή επιδόθηκε μετά την 1.1.2016, διαφορετικά, οποιαδήποτε άλλη λύση θα οδηγήσει σε μια διαδικαστική βλάβη⁷. Παρά ταύτα, η ανωτέρω άποψη, όσο κι αν φαίνεται ασφαλέστερη, υπόκειται σε ειδική ερμηνευτική ανάλυση και σε επιμέρους εξαιρέσεις ως προς την πτώχευση, το ειδικότερο διαχρονικό δίκαιο του ηλεκτρονικού πλειστηριασμού και των προνομίων⁸.

του ΚΠολΔ σε θέματα εκτέλεσης σε σχέση με το προγενέστερο αυτού δικονομικό δίκαιο.

3. Γέσιου-Φαλτσή, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Γενικό Μέρος², 2017, § 5, αριθ. 14, σ. 81.

4. Γέσιου-Φαλτσή, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Γενικό Μέρος², 2017, §5, αριθ. 1, σ. 73, Νίκας, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως I², 2017, §4, αριθ. 2, σ. 78.

5. ΕφΘρ 121/1970, Αρμ 1971. 605· ΕφΑθ 189/1972, ΕλλΔνη 1972. 183.

6. Δηλαδή τουλάχιστον ως προς τον χρόνο της αναγγελίας για εκκρεμείς πλειστηριασμούς, το επιτρεπτό πολλαπλών κατασχέσεων, την άμυνα της εκτέλεσης. Βλ. όμως παρέκκλιση από τον ως άνω κανόνα με την ΜΠρΑθ3859/2017 (πρόεδρος Β. Χατζηπανταζής), ΕΠολΔ 2017. 525 με παρατ. Κόντη, ως προς το δίκαιο της αίτησης αναστολής. Η εν λόγω απόφαση εφαρμόσε το καταργηθέν άρθρ. 938 ΚΠολΔ σε εκτελεστική διαδικασία η οποία εκκίνησε πριν την 1.1.2016 (μετά από ανατροπή κατ' άρθρ. 1019 ΚΠολΔ αναγκαστικής κατάσχεσης επιβληθείσης το 2014), παραβλέποντας, εκτός από τον χρόνο επίδοσης της επιταγής (24.3.2017), και την ειδική μεταβατική διάταξη του άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 5 ν. 4335/2015 που προβλέπει την επίσπευση συζήτησης των εκκρεμών κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4335/2015 δικών αναστολής του άρθρ. 938 ΚΠολΔ εντός εξαμήνου από την έναρξη ισχύος του.

7. Απαλαγάκη, Συστηματική παρουσίαση των βασικών τροποποιήσεων του ΚΠολΔ², 2017, σ. 69-70.

8. Βλ. αναλυτικά π.κ. στο κυρίως κείμενο §§ VIII, IX.

III. Διαχρονικό δίκαιο για την αναγκαστική εκτέλεση κατά την πτώχευση

Είναι συνηθισμένο φαινόμενο στην πράξη η παράλληλη με την πτώχευση επί-σπευση ή συνέχιση της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά κανόνα από τους ενέγγυους πιστωτές. Τούτο συμβαίνει, διότι, με εξαίρεση την ειδική διάταξη του άρθρ. 26 §3 ΠτωχΚ, η αναστολή των ατομικών διώξεων λόγω κήρυξης της πτώχευσης δεν κατα-λαμβάνει τους ενέγγυους πιστωτές⁹. Έτσι, αν ο αναγκαστικός πλειστηριασμός επι-σπεύδεται από ενέγγυο πιστωτή, η πτώχευση του καθ' ου δεν επηρεάζει τη συνέχισή του. Οι εμπραγμάτως ασφαλισμένοι, ενυπόθηκοι και έχοντες συμβατικό ή νόμιμο ενέχυρο, ως και οι έχοντες ειδικό προνόμιο, μπορούν να αρχίσουν ή να συνεχίσουν τον πλειστηριασμό, εφόσον έχουν ληξιπρόθεσμη απαίτηση και η διαδικασία της ανα-γκαστικής εκτέλεσης, δηλαδή εν προκειμένω η αναγκαστική κατάσχεση¹⁰, άρχισε πριν από την ένωση των πιστωτών^{11, 12}.

Στην προαναφερθείσα περίπτωση συνδρομής πτώχευσης και αναγκαστικής εκτέ-λεσης ανακύπτει το ζήτημα, ποιο νομοθετικό καθεστώς θα εφαρμοστεί στην ανα-γκαστική εκτέλεση και στις δίκες περί την εκτέλεση¹³. Το ζήτημα ρυθμίζεται στο άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 3 εδ. δεύτερο ν. 4335/2015, κατά το οποίο οι διατάξεις για την αναγκαστική εκτέλεση εφαρμόζονται σε πτωχεύσεις που κηρύσσονται μετά την έναρξη ισχύος του, δηλαδή την 1.1.2016. Στις συγκεκριμένες περιπτώσεις κρίσι-μος χρόνος δεν είναι ο χρόνος επίδοσης της επιταγής αλλά ο χρόνος κήρυξης της πτώχευσης¹⁴, δηλαδή της δημοσίευσης της σχετικής απόφασης του πτωχευτικού δικαστηρίου (άρθρ. 7 ΠτωχΚ). Αν ο χρόνος δημοσίευσης είναι μετά την 1.1.2016, εφαρμόζονται οι διατάξεις αναγκαστικής εκτέλεσης, όπως ισχύουν μετά την τρο-ποποίηση του ν. 4335/2015. Αν πάλι ο χρόνος κήρυξης της πτώχευσης ήταν πριν την 1.1.2016, εφαρμόζεται το πριν τον ν. 4335/2015 νομοθετικό καθεστώς, ακόμα και αν ενδεχομένως η επίδοση επιταγής έγινε μετά την 1.1.2016. Και τούτο, διότι,

9. Βλ. αντί άλλων *Περάκη*, ΠτΔ³, 2017, § 32, σ. 256-257.

10. Με την αναγκαστική κατάσχεση αρχίζει η εκτέλεση, διότι με την κοινοποίηση της επιταγής προς πληρωμή αρχίζει μεν τυπικώς η αναγκαστική εκτέλεση, όχι όμως και η εκποίηση του ακινή-του, που αρχίζει μόνο με την αναγκαστική κατάσχεση.

11. Αντιθέτως, εάν ο αναγκαστικός πλειστηριασμός επισπεύδεται από πιστωτή ανέγγυο ή έχο-ντα γενικό προνόμιο, η κήρυξη σε πτώχευση του καθ' ου η εκτέλεση δεν επιτρέπει συνέχισή του λόγω αναστολής των ατομικών διώξεων (25 ΠτωχΚ).

12. ΜΠρΑθ 7189/2016 (πρόεδρος *Η. Ευροτύρης*), ΕΠολΔ 2017. 68 με παρατ. *Π. Γιαννόπουλου*.

13. Κατά την κρατούσα γνώμη η δίκη περί την εκτέλεση δεν διακρίνεται από την όλη εκτελε-στική διαδικασία (βλ. π.κ. § IV) και συνεπώς, ο συγκεκριμένος κανόνας του χρόνου κήρυξης της πτώχευσης εφαρμόζεται και για την επιλογή του νομοθετικού καθεστώτος της δίκης αυτής.

14. Βλ. έτσι και κατά το μεταβατικό δίκαιο του ΕισΝΚΠολΔ: ΑΠ 1876/1990, ΕΕΝ 1991. 772· ΑΠ 1901/1990, ΝοΒ 1991. 758 = ΔΕΝ 1993. 718· ΑΠ 1157/1978, ΝοΒ 1979. 899· ΑΠ 955/1977, ΝοΒ 1978. 887 με σημ. *Κ. Ι. Παπαδημητρίου· Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Κουσουλής)*, ΚΠολΔ II (2000), 50 ΕισΝΚΠολΔ, αριθ. 3.

εφόσον συντρέχει πτώχευση με αναγκαστική εκτέλεση, ισχύει το εδ. δεύτερο της § 3 ως ειδικός κανόνας έναντι του εδ. πρώτου της § 2 που προβλέπει ως κρίσιμο χρόνο μετάβασης τον χρόνο επίδοσης της επιταγής.

Η ratio πίσω από τον συγκεκριμένο ειδικό κανόνα διαχρονικού δικαίου είναι ότι η συνδρομή των δύο διαδικασιών οριοθετείται από μια διαπλαστική απόφαση που δεσμεύει τους πάντες (την απόφαση κήρυξης - έναρξης της πτώχευσης), η οποία, μάλιστα, είναι πολύ συγκεκριμένη χρονικά και δεν υπόκειται σε μεταβολές με μόνη την πρωτοβουλία του οφειλέτη ή των πιστωτών. Αντιθέτως, η έναρξη της ατομικής εκτέλεσης εξαρτάται αποκλειστικά από την πρωτοβουλία του επισπεύδοντος, ο οποίος μπορεί να προσαρμόσει την πρωτοβουλία αυτή στον χρόνο επίδοσης της επιταγής. Επειδή η παράλληλη διεξαγωγή της συλλογικής εκτέλεσης αποσκοπεί στην προστασία συμφερόντων και πιστωτών που δεν έχουν τις διαδικαστικές ευχέρειες των ενέγγυων πιστωτών, δεν φαίνεται θεμιτό στον νομοθέτη, ο ούτως ή άλλως διαιδικαστικά προνομιούχος ενέγγυος πιστωτής να αποκτά επιπρόσθετο «προνόμιο» επιλογής νομοθετικού καθεστώτος. Η ασφάλεια δικαίου επιτάσσει, όλοι οι πιστωτές ανεξαιρέτως να γνωρίζουν το αμετάβλητο νομοθετικό καθεστώς που θα διέπει την παράλληλη διαδικασία (και τις δίκες) της αναγκαστικής εκτέλεσης, κατά αλλά και μετά την κήρυξη της πτώχευσης.

IV. Διαχρονικό δίκαιο των δικών περί την εκτέλεση

Κατ' αρχάς, ειδικός κανόνας διαχρονικού δικαίου (άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 5 ν. 4335/2015) προβλέπει ότι αιτήσεις αναστολής των άρθρ. 632 και 938 ΚΠολΔ, για τις οποίες έχει χορηγηθεί προσωρινή διαταγή και οι οποίες κατά τη δημοσίευση του νόμου (23.7.2015) ήταν εκκρεμείς για να συζητηθούν κατά την ίδια δικάσιμο με την ανακοπή, εκδικάζονταν υποχρεωτικά μέσα σε έξι (6) μήνες από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, ύστερα από κλήση οποιουδήποτε διαδίκου, που έπρεπε να κατατεθεί στη γραμματεία του αρμόδιου δικαστηρίου μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από τη δημοσίευση του ν. 4335/2015, διαφορετικά έπαυε αυτοδικαίως η ισχύς της προσωρινής διαταγής.

Εκτός αυτού του ειδικού ως άνω κανόνα, δεν υπήρξε άλλη ειδική διάταξη για το διαχρονικό δίκαιο των δικών περί την εκτέλεση κι επομένως ισχύει και γι' αυτές ο γενικός κανόνας του άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 3 εδ. πρώτου. Ο κανόνας αυτός, όπως προαναφέρθηκε, είναι όμοιος κατά περιεχόμενο με τον κανόνα του άρθρ. 50 § 1 ΕισΝΚΠολΔ. Συνεπώς, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, ο κανόνας και η ερμηνεία του που ίσχυε για τη μετάβαση από την ΠολΔ/1835 στον ΚΠολΔ, ισχύει αντιστοίχως και για τη μετάβαση από το νομοθετικό καθεστώς πριν από τον ν. 4335/2015 στο νέο νομοθετικό καθεστώς υπό τον ν. 4335/2015. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι ο κανόνας αυτός, όταν εισήχθη με τον ΕισΝΚΠολΔ, συνοδεύτηκε από σοβαρή ερμηνευτική διχογνωμία. Επειδή η διχογνωμία αυτή είναι πιθανόν να επηρεάσει την ερμηνεία και του κανόνα διαχρονικού δικαίου του ν. 4335/2015, σκόπιμη

είναι, κατά την εξέταση του διαχρονικού δικαίου των δικών περί την εκτέλεση, η παράθεση των απόψεων εκείνων και της σχετικής νομολογίας κατά την εφαρμογή του άρθρ. 50 § 1 ΕισΝΚΠολΔ.

Κατά μία άποψη, που υποστηρίχθηκε από την πλειοψηφία της θεωρίας¹⁵ και τα δικαστήρια της ουσίας¹⁶, ο κανόνας του άρθρ. 50 ΕισΝΚΠολΔ δεν πρέπει να εφαρμοστεί στις δίκες περί την εκτέλεση, αφού οι δίκες αυτές δεν αποτελούν διαδικασία εκτέλεσης εν στενή εννοία. Αντιθέτως, οι δίκες περί την εκτέλεση ανήκουν στη διαγνωστική διαδικασία¹⁷ και συνεπώς πρέπει να υπάγονται στους κανόνες διαχρονικού δικαίου της αντίστοιχης δίκης. Συνεπώς, κατά την ίδια αυτή άποψη, κρίσιμος για την επιλογή του νέου δικαίου δεν ήταν ο χρόνος επίδοσης της επιταγής αλλά ο χρόνος έναρξης της δίκης. Παρά τη σημαντική διάδοσή της, η ανωτέρω άποψη δεν επικράτησε, διότι τελικά ο Άρειος Πάγος υιοθέτησε την αντίθετη άποψη, κατά την οποία οι δίκες περί την εκτέλεση αποτελούν τμήμα της εκτελεστικής διαδικασίας και υπάγονται στον κανόνα του άρθρ. 50 § 1 ΕισΝΚΠολΔ¹⁸.

Το όλο θέμα διατηρεί την επικαιρότητά του κι έχει εξόχως πρακτική διάσταση, αφού, ως γνωστόν, με τον ν. 4335/2015 μεταβλήθηκαν βασικοί κανόνες των δικών περί την εκτέλεση, όπως η υπαγωγή των ανακοπών στη ειδική διαδικασία των περιουσιακών διαφορών (614 επ. ΚΠολΔ), η κατάργηση της αίτησης αναστολής κατά την εκτέλεση χρηματικών απαιτήσεων, η πρόβλεψη νέων προθεσμιών συζήτησης και έκδοσης απόφασης, η κατάργηση της αίτησης αναίρεσης, εφόσον εκτελεστός τίτλος είναι δικαστική απόφαση ή διαταγή πληρωμή που έχει επικυρωθεί με δικαστική απόφαση (937 § 1 περ. β' εδ. α' ΚΠολΔ). Εύλογο είναι το ερώτημα, λοιπόν, αν για όλα αυτά τα επιμέρους ζητήματα, αντί της διάταξης διαχρονικού δικαίου για την αναγκαστική εκτέλεση, κρίσιμες διατάξεις διαχρονικού δικαίου είναι, ανά περίπτωση, οι αντίστοιχες διατάξεις για τις ειδικές διαδικασίες και για τα ένδικα μέσα (άρθρ. 1 άρθρο «ένατο» § 2 ν. 4335/2015)¹⁹.

15. Μπέης, Η συνέχιση των εκκρεμών υποθέσεων κατά τον νέον ΚΠολΔ, Διαχρονικόν αστικόν δικονομικόν δίκαιον, 1968, σ. 74· Μπρίνιας, ΑνΕκτ¹, 1970, σ. 15, Γέσιου-Φαλτσή, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Γενικό Μέρος², 2017, § 5, αριθ. 5, σ. 75.

16. ΕφΘεσ 811/1973, Αρμ 1974. 143· ΕφΑιγ 24/1971, ΑρχΝ 1971. 294· ΕφΑθ 191/1970, ΝοΒ 1970. 343· ΕφΘεσ 758/1970, Αρμ 1971. 3· ΕφΘεσ 1081/1970, Αρμ 1971. 394· ΕφΠατρ 309/1970, Αρμ 1971. 251· ΜΠρΚαβ 20/1969, ΝοΒ 1969. 200· ΜΠρΘηβ 21/1969, ΝοΒ 1969. 448· ΜΠρΡεθ 13/1968, ΝοΒ 1968. 1194.

17. Βλ. αντί άλλων Γέσιου-Φαλτσή, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Γενικό Μέρος², 2017, § 10, αριθ. 4, σ. 207-208.

18. ΑΠ 1213/1976, ΝοΒ 1977. 721· ΑΠ 786/1972, ΝοΒ 1973. 171· ΑΠ 616/1971, ΝοΒ 1972. 69. Ήδη και στη θεωρία υπέρ της άποψης αυτής βλ. Νίκα, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως Ι¹, 2010, § 4, αριθ. 5, σ. 73-74· Μαργαρίτη, ΚΠολΔ ΙΙ, 2012, άρθρ. 50 ΕισΝΚΠολΔ, αριθ. 2.

19. Επισημάνθηκαν μάλιστα προβλήματα ως προς το παραδεκτό αίτησης αναίρεσης που πρέ-

Τα ως άνω ζητήματα, πάντως, δεν είναι νέα. Παρόμοια ζητήματα είχαν ανακύψει κατά τη μετάβαση από την Πολλ/1835 στον ΚΠολΔ. Καθώς τότε επικράτησε η λύση ότι κρίσιμος είναι ο χρόνος της επιταγής και όχι ο αντίστοιχος χρόνος κατάθεσης της ανακοπής, για την ενότητα του συστήματος και την ομοιόμορφη επίλυση των ζητημάτων αυτών, η ίδια λύση θα μπορούσε κάλλιστα να υιοθετηθεί και στο πλαίσιο μετάβασης από το δίκαιο του ΚΠολΔ πριν τον ν. 4335/2015 στο δίκαιο του ΚΠολΔ μετά τον ν. 4335/2015.

Ως προς τις προθεσμίες ανακοπής, σημειώνεται ότι σε αναγκαστική εκτέλεση, η οποία ξεκίνησε με επίδοση επιταγής πριν την 1.1.2016, δεν εφαρμόζονται οι νέες προθεσμίες του άρθρ. 934 ΚΠολΔ, έστω κι αν η ανακοπή ασκήθηκε μετά την 1.1.2016²⁰.

Από την έναρξη ισχύος του ν. 4335/2015 μέχρι σήμερα, οι δημοσιευμένες αποφάσεις ουσίας κρίνουν συστηματικά ως κρίσιμο χρόνο μετάβασης στο νέο δίκαιο εκείνον της επίδοσης της επιταγής, εφαρμόζοντας δηλαδή κατά γράμμα το άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 3 εδ. πρώτο ν. 4335/2015 και ακολουθώντας την προαναφερθείσα κρατήσασα άποψη κατά την εφαρμογή του άρθρ. 50 ΕισΝΚΠολΔ²¹. Η λύση αυτή δέχεται την κριτική, ότι οδηγεί σε συνεχιζόμενη εφαρμογή στις δίκες περί την εκτέλεση του προϊσχύσαντος δικαίου (άρθρ. 18 ν. 4055/2012) για απροσδιόριστο ακόμη χρονικό διάστημα²².

Προς την ίδια κατεύθυνση με τις ανωτέρω πρώτες αποφάσεις κινήθηκε, κατ' αρχάς, και μία άλλη απόφαση, η ΜΠρΛαμ 113/2016²³, η οποία έκρινε ότι σε ανακοπή κατά του πίνακα κατάταξης που είχε ασκηθεί μετά την 1.1.2016 αλλά με επιταγή επιδοθείσα πριν την 1.1.2016, εφαρμοστέα ήταν η τακτική διαδικασία σε συνδυασμό με τις διαδικαστικές αποκλίσεις του άρθρ. 937 §§ 2, 3 (εφαρμοζομένων δηλαδή των

πει να ασκηθεί μετά την 1.1.2016 κατά αποφάσεων που δημοσιεύτηκαν πριν από αυτήν την ημερομηνία καθώς και ως προς την προθεσμία και τις διατυπώσεις κλήσης για ένορκες βεβαιώσεις επί ανακοπής που ασκείται μετά την 1.1.2016 επί διαδικασίας που ξεκίνησε με επιταγή πριν την 1.1.2016: Π. Γιαννόπουλος, παρατ. στις ΜΠρΘεσ 2148/2016 και ΜΠρΑθ 7189/2016, ΕΠολΔ 2017. 69 επ., 71.

20. Βλ. έτσι και υπό το άρθρ. 50 ΕισΝΚΠολΔ ΑΠ 1213/1976, ΝοΒ 1977. 721· ΑΠ 786/1972. ΝοΒ 1973. 171· *Κεραμείς/Κονδύλης/Νίκας (-Κουσουλής)*, ΚΠολΔ ΙΙ (2000), 50 ΕισΝΚΠολΔ, αριθ. 4· *Κ. Ι. Παπαδημητρίου*, ΝοΒ 1970. 1516-17. Αντιθ. ΕφΘεσ 758/1970, Αρμ 1971. 3· ΕφΑιγ 24/1971, ΑρχΝ 1971. 294· ΜΠρΑθ 1591/1970, ΝοΒ 1970. 587· *Πλαγιανάκος*, ΝοΒ 1970, σ. 1515 επ.

21. ΜΠρΘεσ 5018/2017 (πρόεδρος Χ. Τριανταφυλλίδης) (αδημ.)· ΜΠρΛαμ 92/2017 (πρόεδρος Α. Καρυνδά), ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΦλωρ 78/2017 και ΜΠρΦλωρ 158/2017 (σε αμφότερες πρόεδρος Γ. Ρόλης), ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΖακ 115/2017 (πρόεδρος Α. Τσώτας), ΕφΑΔ 2017. 844· ΜΠρΞαν 67/2017 (πρόεδρος Γ. Πλαγάκος) (αδημ.)· ΜΠρΘεσ 2148/2016 (πρόεδρος Κ. Βλάχου), ΕΠολΔ 2017. 64 με αντιθ. παρατ. Π. Γιαννόπουλου.

22. *Γέσιου-Φαλτσή*, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Γενικό Μέρος², 2017, § 5, αριθ. 17, σ. 82.

23. (Πρόεδρος Γ. Σπυρίδου) ΕΠολΔ 2016. 425 με παρατ. *Κατηφόρη*.

καταργηθέντων άρθρ. 643 και 591 § 1 όπως ίσχυαν πριν τον ν. 4335/2015) και όχι η νέα (σύμφωνα με τον ν. 4335/2015) τακτική διαδικασία με την οποία η ανακοπή αυτή εισήχθη. Αντί όμως να παραπέμψει την ανακοπή για εκδίκαση στη διαδικασία που ίσχυε πριν τον ν. 4335/2015, η ανωτέρω απόφαση, με αιτιολογία αντίθετη προς τη μείζονα σκέψη της και εσφαλμένη κατ' αποτέλεσμα²⁴, παρέπεμψε την ανακοπή στη νέα διαδικασία των περιουσιακών διαφορών.

Τέλος, σύμφωνα με την ΠΠρΘεσ 12935/2017²⁵, κρίθηκε ότι ζήτημα εφαρμογής του κανόνα διαχρονικού δικαίου της εκτέλεσης του ν. 4335/2015 δεν συντρέχει επί ανακοπής κατά δήλωσης τρίτου (986), αφού η συγκεκριμένη ανακοπή δεν ανοίγει δίκη περί την εκτέλεση, αλλά αποτελεί λειτουργικό υποκατάστατο της πλαγιαστικής αγωγής στο στάδιο της εκτέλεσης, μέσω του οποίου εισάγεται προς κρίση η απαίτηση του καθ' ου σε βάρος του τρίτου προσώπου. Ομοίως σε περίπτωση συντηρητικής κατάσχεσης απαιτήσεων εις χείρας τρίτου, δεν υφίσταται καν επιταγή προς εκτέλεση που να επιδίδεται στον καθ' ου κι επομένως δεν μπορεί η επιταγή να οριοθετεί την εφαρμογή ή μη των διατάξεων του ν. 4335/2015. Συνεπώς, από άποψη διαχρονικού δικαίου, επί της ανακοπής αυτής, κρίσιμος είναι ο χρόνος άσκησής της, κατ' εφαρμογή του άρθρ. 1, άρθρου «ένατου» § 1 ν. 4335/2015.

V. Διαχρονικό δίκαιο επί επανειλημμένων επιταγών προς εκτέλεση

Όπως προαναφέρθηκε, παρά τις διακυμάνσεις, ο χρόνος επίδοσης της επιταγής τείνει να αποτελέσει, στο πλαίσιο του κανόνα διαχρονικού δικαίου του άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 3 ν. 4335/2015, τον κανόνα επιλογής του δικαίου αναγκαστικής εκτέλεσης τόσο της διαδικασίας όσο και των δικών περί την εκτέλεση. Όμως ο κανόνας αυτός δεν επιλύει το ζήτημα της επιλογής του κατάλληλου δικαίου, όταν έχουν μεσολαβήσει περισσότερες της μίας επιταγές, είτε λόγω παραίτησης του επισπεύδοντος από την πρώτη²⁶ είτε, το συνηθέστερο, λόγω παρόδου άπρακτης της ενιαίας προθεσμίας του άρθρ. 926 § 2 ΚΠολΔ. Το θέμα δεν φαίνεται να απασχόλησε τη νομολογία κατά τη μετάβαση από την ΠολΔ/1835 στον ΚΠολΔ, αν και υπήρχε όμοια διάταξη με αυτήν του άρθρ. 926 § 2²⁷. Μια τάση υπέρ της υπεροχής της πρώτης χρονικά επιταγής ανιχνεύεται σε παρεμφερές ζήτημα διαχρονικού δικαίου που απασχόλησε κατά τη μετάβαση από την ΠολΔ/1835 στον ΚΠολΔ, ότι επίδοση επιταγής από άλλον δανειστή μετά τη ματαίωση πλειστηριασμού και δήλωσή του περί υπο-

24. Κατηφόρης, παρατ. στην ΕΠολΔ 2016. 427 επ. (428).

25. (Πρόεδρος Μ. Χατζηανδρέα, εισηγητής Γ. Λαζαρίδης) ΝοΒ 2017. 2077.

26. Για την ακρίβεια, παραίτηση από την επιταγή έχει ως αποτέλεσμα να θεωρείται πως αυτή δεν ασκήθηκε υπό την έννοια ότι δεν πραγματοποιήθηκε η επίδοσή της: ενδεικτικά ΑΠ 80/2004, ΧρΙΔ 2004. 429 = Δ 2004. 991· ΑΠ 614/2001, ΕλλΔνη 2002. 120· ΕφΑθ 4450/2011, ΕΔΠολ 2012. 328· ΕφΑθ 8180/2004, ΤΝΠ ΔΣΑ.

27. Επρόκειτο για την 864 εδ. β' ΠολΔ/1835. Βλ. σχετ. Π. Γιαννόπουλο, ΕΠολΔ 2017. 69 επ., 72.

κατάστασης, δεν αποτελεί έναρξη νέας εκτέλεσης, αλλά συνέχιση της παλιάς, με συνέπεια να εφαρμόζεται το δίκαιο που ίσχυε κατά τον χρόνο της πρώτης επίδοσης²⁸. Προς την κατεύθυνση αυτήν, κατ' αποτέλεσμα, κινήθηκε ήδη η ΜΠρΑθ 7189/2016²⁹, η οποία δέχθηκε ότι κρίσιμη για την επιλογή του κατάλληλου νομοθετικού καθεστώτος είναι η πρώτη επιταγή προς πληρωμή (στην εκεί επίδικη περίπτωση, η πρώτη επιταγή είχε επιδοθεί το 2014, ακολουθούμενη από δεύτερη και τρίτη επιταγή μετά την 1.1.2016, στις 18.6.2016 και στις 15.7.2016 αντίστοιχα). Αντίθετη λύση υιοθέτησε η ΜΠρΛαμ 223/2016³⁰, η οποία δέχθηκε ότι κρίσιμος χρόνος είναι αυτός της επιταγής, που οδήγησε στη συνέχεια στην έναρξη της κύριας εκτελεστικής διαδικασίας διά της επιβολής κατάσχεσης επί χρηματικών απαιτήσεων ή διά της διενέργειας άμεσης εκτέλεσης. Δεν ενδιαφέρουν τυχόν προηγούμενες επιταγές, οι οποίες επιδόθηκαν μεν, χωρίς όμως να αρχίσει η κύρια εκτελεστική διαδικασία εντός έτους από την επίδοσή τους. Κατά την ίδια απόφαση, αν γίνει εντός έτους έναρξη της κύριας εκτελεστικής διαδικασίας βάσει επιταγής που κοινοποιήθηκε πριν τις 1.1.2016 θα τυγχάνει εφαρμογής το μέχρι τις 31.12.2015 ισχύον δίκαιο, ενώ η τυχόν επανακοινοποίηση της επιταγής μετά την 1.1.2016, προκειμένου αυτή να επιστηρίξει απλώς τη συνέχιση των υπολειπομένων πράξεων της κύριας εκτελεστικής διαδικασίας, δεν θα μεταβάλει το δίκαιο βάσει του οποίου αυτές θα διενεργούνται και θα κρίνονται.

Προς υποστήριξη της πρώτης άποψης (ότι δηλαδή κρίσιμος είναι ο χρόνος επίδοσης της πρώτης επιταγής) διατυπώθηκε το επιχείρημα, ότι οι σκοποί του άρθρ. 926 § 2 ΚΠολΔ και του κανόνα διαχρονικού δικαίου είναι διαφορετικοί, καθώς η πρώτη διάταξη εξασφαλίζει τον μη αιφνιδιασμό του καθ' ου, η δεύτερη θεραπεύει την ασφάλεια δικαίου³¹, η οποία θεραπεύεται με τη γνώση του χρόνου της επιταγής ανεξάρτητα από την περαιτέρω επίσπευση πράξεων εκτέλεσης. Το ανωτέρω επιχείρημα φαίνεται να εξαντλεί την εμβέλειά του σε έναν νομοθετικό σκοπό που είναι ούτως ή άλλως κοινός σε αμφότερες τις διατάξεις. Και είναι κοινός, διότι η επιλογή παλιού ή νέου δικαίου παρέχει ασφάλεια δικαίου ανάλογη με αυτήν που παρέχει ο χρονικός περιορισμός ισχύος της επιταγής. Συνεπώς, δεν είναι η σύγκριση των νομοθετικών σκοπών κατάλληλο ερμηνευτικό κριτήριο αναζήτησης λύσης. Αλλού θα πρέπει να αναζητηθεί το κατάλληλο κριτήριο επιλογής της κρίσιμης επιταγής. Και το κριτήριο αυτό εντοπίζεται στο ίδιο το σύστημα κανόνων του διαχρονικού δικαίου. Κατά την επιλογή του δικονομικού νομοθέτη κρίσιμη κρίθηκε η έναρξη της

28. ΓνμΔΕισΠρΑθ 72866/1968, ΝοΒ 1968. 1259 επ.· ΕιρΚορ 265/1970, Δ 1971. 158 με παρατ. *Μαυραγάνη-Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Κουσούλης)*, ΚΠολΔ ΙΙ (2000), 50 ΕισΝΚΠολΔ, αριθ. 1.

29. (Πρόεδρος *Η. Ξυροτύρης*) ΕΠολΔ 2017. 68 με θετικές παρατ. *Π. Γιαννόπουλου*- *πρβλ. και Νίκα*, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως Ι², 2017, §4, αριθ. 8, σ. 82 (σημ. 20).

30. (Πρόεδρος *Σ.-Αλ. Ζήκου*) ΝΟΜΟΣ. Έτσι και η *Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη*, Ζητήματα από το δίκαιο αναγκαστικής εκτέλεσης μετά τις τροποποιήσεις του ν. 4335/2015, Αρμ 2016. 1 επ., 13-14.

31. *Π. Γιαννόπουλος*, ΕΠολΔ 2017. 72, μ.π.π. ως προς τον σκοπό των διατάξεων.

εκτελεστικής διαδικασίας. Όχι γενικώς η οποιαδήποτε έναρξη, αλλά η έναρξη εκείνη υπό την έννοια της αφετηρίας μιας διαδικαστικής οργανικής συνέχειας. Έτσι, η επιταγή που αδρανοποιείται και από την οποία ο επισπεύδων εκπίπτει κατά το άρθρ. 926 § 2 ΚΠολΔ, δεν συνιστά επιταγή που διασφαλίζει την οργανική συνέχεια της διαδικασίας. Αντιθέτως, η επιταγή που επιδίδεται και αποτελεί τη βάση της περαιτέρω εξέλιξης της διαδικασίας είναι, από πρακτική άποψη, η μόνη κρίσιμη. Και τούτο, διότι οι προς ρύθμιση διαφορές μεταξύ των υποκειμένων της εκτέλεσης και τυχόν ελαττώματα των πράξεων εκτέλεσης αναμένεται να ανακλύψουν σε αυτήν την εν εξελίξει διαδικασία, όχι σε μια ανύπαρκτη προγενέστερη, που έμεινε στην αρχή και ουδέποτε προχώρησε, όχι με μια επιταγή που επιδόθηκε κάποτε, στη συνέχεια αδρανοποιήθηκε και αποξένωσε τα υποκείμενα της εκτέλεσης από τη διαδικαστική της εμπέλευση. Ακριβώς επειδή σε αυτήν τη διαδικασία θα αναζητηθούν οι κατάλληλοι κανόνες, σκόπιμο είναι οι κανόνες αυτοί να συνδέονται αιτιωδώς και αμέσως, από χρονική άποψη, με τη διαδικασία που θα κληθούν να ρυθμίσουν. Έτσι, σε περίπτωση επίδοσης περισσότερων επιταγών, η λύση να θεωρείται κρίσιμη η επιταγή που έπεται προηγούμενης επιταγής η οποία έχει αδρανοποιηθεί ή ανακληθεί από τον επισπεύδοντα είναι λύση συμβατή με την επιλογή του νομοθέτη να θεωρεί τη διαδικασία εκτέλεσης ως οργανική ενότητα με κρίσιμο τον πραγματικό χρόνο έναρξης και συνέχισης της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης.

VI. Διαχρονικό δίκαιο της αναγκαστικής κατάσχεσης

Με τον ν. 4335/2015 επήλθε μεταβολή στην περιγραφή των ακατάσχετων (953 § 3 ΚΠολΔ) και επιμέρους αλλαγές στις διατυπώσεις της σχετικής διάταξης. Τα ζητήματα αυτά δεν γεννούν ιδιαίτερα προβλήματα από την άποψη του διαχρονικού δικαίου. Δεδομένου ότι με τον σχετικό κανόνα του ν. 4335/2015 ο δικονομικός νομοθέτης έμεινε πιστός στην αρχή της ενιαίας ρύθμισης του συνόλου της εκτελεστικής διαδικασίας με κρίσιμο τον χρόνο επίδοσης της επιταγής προς εκτέλεση, οι νέοι κανόνες για τα ακατάσχετα και τις διατυπώσεις της κατάσχεσης θα εφαρμοστούν εφόσον η κατάσχεση βασίζεται σε επιδοθείσα μετά την 1.1.2016 επιταγή.

Δεν είναι ανάλογα ευχερής από άποψη διαχρονικού δικαίου η επιλογή των κανόνων της μόνης κατάσχεσης (που ίσχυε πριν τον ν. 4335/2015) ή των πολλαπλών κατασχέσεων που εισήχθησαν με τον ν. 4335/2015. Και τούτο, διότι στο πλαίσιο του διαχρονικού δικαίου τίθεται το ερώτημα αν, επί διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης που έχει ήδη ξεκινήσει πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4335/2015 και δύναμει της οποίας έχει πιθανότατα επιβληθεί κατάσχεση, κρίσιμη για την εφαρμογή του συστήματος πολλαπλών κατασχέσεων είναι η επίδοση της επιταγής του πρώτου δανειστή ή του κάθε επόμενου δανειστή που επιδιώκει την επιβολή δεύτερης κατάσχεσης. Στη μεν περίπτωση που θεωρηθεί κρίσιμη η επιταγή του πρώτου δανειστή που έλαβε χώρα πριν την 1.1.2016, περισσότερες κατασχέσεις επί ήδη κατασχεμένου

πράγματος θα απαγορεύονται δυνάμει των προϊσχυσάντων άρθρ. 958 § 2 και 997 § 5 ΚΠολΔ. Αντιθέτως, στην περίπτωση που θεωρηθεί κρίσιμη η επιταγή του κάθε επόμενου δανειστή, τότε σε εκτέλεση που ξεκίνησε πριν από την 1.1.2016 θα επιτρέπονται πολλαπλές κατασχέσεις. Η δεύτερη λύση που υιοθετήθηκε ήδη από μία απόφαση³² έχει το μειονέκτημα ότι θα διεξάγονται περισσότερες από μια διαδικασίες στο ίδιο αντικείμενο που θα διέπονται από δύο διαφορετικά νομοθετικά καθεστάτα, γεγονός που θα προκαλέσει ανασφάλεια δικαίου. Η πρώτη λύση, να θεωρηθεί δηλαδή κρίσιμη η επιταγή του πρώτου δανειστή, φαίνεται πιο δόκιμη, καθώς εξασφαλίζει την ενότητα του συστήματος και την ασφάλεια δικαίου³³.

Ας σημειωθεί ότι υπάρχει η πιθανότητα επίδοσης επιταγής πριν από την 1.1.2016 και παρέλευσης έτους από την επίδοσή της χωρίς εν τω μεταξύ να έχει επιβληθεί κατάσχεση. Η αποδυνάμωση της επιταγής αυτής (926 § 2 ΚΠολΔ) και η επίδοση νέας μετά την 1.1.2016 θα καθιστά κρίσιμη την νέα επιταγή, κατά τα όσα, εξ άλλου, προαναφέρθηκαν³⁴, αφού η νέα μετά την 1.1.2016 επιταγή επιτρέπει την υπαγωγή της κατάσχεσης στους νέους κανόνες του ν. 4335/2015 κι επομένως στις νέες διατυπώσεις της κατάσχεσης και στο σύστημα των πολλαπλών κατασχέσεων.

Σε σχέση με αυτό το ζήτημα, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η μη επιβολή κατάσχεσης από τον επισπεύδοντα μέχρι την 1.1.2016, παρά την επιλογή του να επιδώσει την επιταγή πριν την 1.1.2016, αποτελεί επιλογή νομοθετικού καθεστώτος εκ μέρους του επισπεύδοντος που θα μπορούσε να ελεγχθεί ως κακόπιστη. Η σκέψη αυτή δεν φαίνεται πειστική. Και τούτο, διότι (α) δημοσιεύοντας ο νομοθέτης τον ν. 4335/2015 (μαζί με τις διατάξεις διαχρονικού δικαίου) στις 23.7.2015, έδωσε περιθώριο στα υποκείμενα επικείμενων διαδικασιών εκτέλεσης, τουλάχιστον από τον ανωτέρω χρόνο δημοσίευσης και μετά, να επιλέξουν το νομοθετικό καθεστώς της διαδικασίας και (β) η επιλογή του χρόνου επίσπευσης της αναγκαστικής εκτέλεσης, αμέσως μετά την επιταγή, είναι νόμιμη σε κάθε περίπτωση, αφού αποτελεί έκφραση της αρχής της διαθέσεως και της πρωτοβουλίας του επισπεύδοντος (927 ΚΠολΔ).

VII. Διαχρονικό δίκαιο αναγγελίας, διατυπώσεων αναγκαστικής κατάσχεσης και πλειστηριασμού

Ελλείψει ειδικής διάταξης διαχρονικού δικαίου, ακολουθείται ο γενικός κανόνας, ότι οι νέες διατάξεις για την αναγγελία εφαρμόζονται εφόσον η επιταγή επιδόθηκε μετά την 1.1.2016³⁵.

32. ΜΠρΑθ 1480/2017, ΝοΒ 2018. 65.

33. Έτσι *Γέσιου-Φαλτσή*, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Γενικό Μέρος², 2017, § 5, αριθ. 19, σ. 83.

34. Βλ. ό.π. § V.

35. *Απαλαγάκη*, Συστηματική παρουσίαση των βασικών τροποποιήσεων του ΚΠολΔ², 2017, σ. 69. Για την εφαρμογή του νέου άρθρ. 972 ΚΠολΔ στους πλειστηριασμούς κατά τον ΚΕΔΕ βλ.

Ως προς τις νέες διατάξεις της αναγκαστικής κατάσχεσης και του πλειστηριασμού το άρθρ. 1 άρθρο «ένατο» §§ 11-13 και 16 εξάρτησε την έναρξη της εφαρμογής τους από την έκδοση μιας σειράς π.δ. που τελικώς εκδόθηκαν³⁶. Παράλληλα, στις §§ 14, 15 περιλήφθηκαν μεταβατικές διατάξεις για τους πλειστηριασμούς έως την έκδοση των π.δ.. Συνεπώς, οι νέες διατάξεις άρχισαν να εφαρμόζονται σταδιακά μετά την 1.1.2016 σύμφωνα με τις ως άνω ειδικές διατάξεις. Ωστόσο, όλες αυτές οι διατάξεις διαχρονικού δικαίου του ν. 4335/2015 ουσιαστικώς πέρασαν σε δεύτερη μοίρα μετά τον νεότερο ν. 4472/2017 και τη με αυτόν εισαγωγή του θεσμού του ηλεκτρονικού πλειστηριασμού, όπου περιλήφθηκαν ειδικές ρυθμίσεις διαχρονικού δικαίου και μετάβασης από τον ν. 4335/2015 στον ν. 4472/2017 (άρθρ. 60 ν. 4472/2017).

VIII. Οι ειδικές διατάξεις διαχρονικού δικαίου για τους ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς

1. Μεταβατικό δίκαιο από τον ν. 4472/2017 στον ν. 4512/2018

Ο θεσμός των ηλεκτρονικών πλειστηριασμών εισήχθη αρχικώς με το άρθρ. 59 ν. 4472/2017, με το οποίο περιλήφθηκε στον ΚΠολΔ νέο άρθρ. 959Α. Η διάταξη αυτή είχε βραχύβια ισχύ, δηλαδή από τις 19.5.2017³⁷, οπότε ο ν. 4472/2017 δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ, μέχρι τις 21.2.2018, δηλαδή μέχρι την ημερομηνία έναρξης ισχύος των νέων διατάξεων κατ' άρθρ. 208 § 1 ν. 4512/2018, οπότε και καταργήθηκε το άρθρ. 959Α ΚΠολΔ και οι διατάξεις για τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό, ως μοναδικό μέσο διεξαγωγής πλειστηριασμού, ενσωματώθηκαν στο άρθρ. 959 ΚΠολΔ και στο άρθρ. 998 ΚΠολΔ, τα οποία και τροποποιήθηκαν διά του άρθρ. 207 §§ 6, 7, 15 ν. 4512/2018. Μάλιστα, ως ειδική ρύθμιση μεταβατικού δικαίου, το προαναφερθέν

ΓνΝΣΚ 182/2016, ΕφΑΔ 2017. 846 επ.

36. Βλ. π.δ. 59/27.5.2016 (ΦΕΚ Α' 95 /27.5.2016) «Τρόπος προσδιορισμού της εμπορικής αξίας του ακινήτου που κατάσχεται σύμφωνα με τον ΚΠολΔ και καθορισμός του αρμοδίου οργάνου προσδιορισμού της αξίας», π.δ. 67/2015 (ΦΕΚ Β' 110/17.9.2015) «Διαδικασία ηλεκτρονικής δημοσίευσης αποσπάσματος κατασχετήριας έκθεσης και περιλήψεων πράξεων και δηλώσεων στην ιστοσελίδα δημοσιεύσεων πλειστηριασμών του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων - Τομέα Ασφάλισης Νομικών (ΕΤΑΑ-ΤΑΝ)», π.δ. 95/30.8-7.9.2016 (ΦΕΚ Α' 162/7.9.2016) «Διαδικασία ηλεκτρονικής δημοσίευσης απόφασης δικαστηρίου στην ιστοσελίδα δημοσιεύσεων πλειστηριασμών του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων Τομέα Ασφάλισης Νομικών (ΕΤΑΑΤΑΝ), μετά από την άσκηση ανακοπής σύμφωνα με το άρθρο 954 § 4 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας» και ΥΑ 8055/2017 (ΦΕΚ Β' 421/14.2.2017) «Έναρξη της εισαγωγής των στοιχείων των αποφάσεων από τις γραμματείες των Δικαστηρίων στην ιστοσελίδα του ΕΤΑΑ-ΤΑΝ από την 1η Μαρτίου 2017».

37. Ως κανόνας μετάβασης στο νέο δίκαιο τέθηκε η επίδοση επιταγής μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4472/2017 στις 19 Μαΐου 2017 (ΦΕΚ Α' 74/19.5.2017) (άρθρ. 60 § 1 σε συνδ. με άρθρ. 164 ν. 4472/2017). Όμως οι §§ 8 - 14 του άρθρ. 959Α τέθηκαν σε ισχύ λίγο αργότερα, στις 31 Ιουλίου 2017 (60 § 6 ν. 4472/2017), δηλαδή στην πραγματικότητα, λόγω της αναστολής των πλειστηριασμών κατά τον Αύγουστο, από την 1η Σεπτεμβρίου 2017.

άρθρ. 208 § 1 ν. 4512/2018 έθεσε τον γενικό κανόνα, ότι από τις 21.2.2018 οι πλειστηριασμοί διεξάγονται αποκλειστικά και μόνο με ηλεκτρονικά μέσα, ανεξάρτητα από τον χρόνο επίδοσης της επιταγής και επιβολής της κατάσχεσης³⁸. Το ίδιο ισχύει και σε κάθε άλλη περίπτωση κατάθεσης δήλωσης συνέχισης ή υποκατάστασης κατά το άρθρ. 973 ή ορισμού νέας ημερομηνίας πλειστηριασμού, κατά το άρθρ. 966 §§ 3 και 4 και στον αναπλειστηριασμό κατά το άρθρ. 965 § 5 ΚΠολΔ. Περαιτέρω, για τους πλειστηριασμούς που είχαν ήδη οριστεί πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4512/2018 να πραγματοποιηθούν με φυσικό τρόπο οποτεδήποτε μετά τις 21.2.2018 και έχει ήδη συντελεστεί η σχετική προδικασία τους, αυτοί διενεργούνται με ηλεκτρονικά μέσα, από τις 14:00 έως τις 18:00, εφόσον δεν αλλάζει η ημερομηνία διενέργειας και ο υπάλληλος του πλειστηριασμού, με μόνη διατύπωση την ανάρτηση αναγγελίας από τον συμβολαιογράφο στο ηλεκτρονικό σύστημα δέκα εργάσιμες ημέρες πριν την ημερομηνία διενέργειας του πλειστηριασμού. Αν όμως αλλάζει η ημερομηνία διενέργειας ή ο υπάλληλος του πλειστηριασμού (κατ' άρθρ. 60 § 3 ν. 4472/2017, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρ. 208 § 1 ν. 4512/2018³⁹) ο επισπεύδων είναι υποχρεωμένος να γνωστοποιήσει τη μεταβολή του τρόπου και του χρόνου διενέργειάς τους με σχετική εντολή προς τον δικαστικό επιμελητή για την έκδοση νέου αποσπάσματος της κατασχετήριας έκθεσης. Στο νέο απόσπασμα γίνεται μνεία μόνον της αρχικής κατασχετήριας έκθεσης και της μεταβολής του τρόπου και του χρόνου διενέργειας του πλειστηριασμού. Ο δικαστικός επιμελητής επαναλαμβάνει την προδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά τα άρθρα 955 και 995 ΚΠολΔ μόνο ως προς τις επιδόσεις και δημοσιεύσεις του νέου αποσπάσματος της κατασχετήριας έκθεσης. Αν έχουν επιβληθεί περισσότερες κατασχέσεις ή έχουν κατατεθεί αναγγελίες, ο επισπεύδων δανειστής οφείλει να γνωστοποιήσει τη μεταβολή του τρόπου και του χρόνου διενέργειας του πλειστηριασμού στους λοιπούς κατασχόντες ή απλώς αναγγελθέντες δανειστές. Ο ως άνω πλειστηριασμός είναι άκυρος, αν δεν τηρηθούν οι ως άνω διατυπώσεις το αργότερο δέκα (10) ή είκοσι (20) εργάσιμες ημέρες, κατά τις προεκτεθείσες διακρίσεις πριν από την ορισθείσα αρχικά ημερομηνία διενέργειας του φυσικού πλειστηριασμού.

38. Εξαιρετική διάταξη εισάγει το άρθρ. 60 § 12 ν. 4472, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρ. 208 § 1 και προβλέπει ότι οι καταργούμενες ή τροποποιούμενες διατάξεις με το άρθρο 207 ν. 4512/2018 αναφορικά με την κύρια διαδικασία των φυσικών πλειστηριασμών, διατηρούνται σε ισχύ ειδικά για τους διενεργούμενους κατά ΚΕΔΕ φυσικούς πλειστηριασμούς έως 30.4.2018.

39. Στην εντολή του επισπεύδοντος μπορεί να περιλαμβάνεται και δήλωσή του για την αντικατάσταση του συμβολαιογράφου που είχε οριστεί αρχικά ως υπάλληλος του πλειστηριασμού, εφόσον ο τελευταίος δεν έχει πιστοποιηθεί ή δεν μπορεί να ασκήσει τα καθήκοντά του για οποιονδήποτε λόγο. Με την ως άνω δήλωσή του, ο επισπεύδων μπορεί να επιλέξει πιστοποιημένο συμβολαιογράφο του συμβολαιογραφικού συλλόγου του τόπου εκτέλεσης ή, αν αυτό δεν είναι δυνατό, του συμβολαιογραφικού συλλόγου της πρωτεύουσας του κράτους. Η σχετική εντολή του επισπεύδοντος μνημονεύεται υποχρεωτικά στο νέο απόσπασμα της κατασχετήριας έκθεσης που εκδίδει ο δικαστικός επιμελητής του τόπου εκτέλεσης.

2. Μεταβατικό δίκαιο από τον ν. 4335/2015 στον ν. 4472/2017

Ο ν. 4512/2018 (άρθρ. 60 §§ 9 και 10 ν. 4472/2017 όπως τροποποιήθηκε με το άρθρ. 208 § 1) προβλέπει ότι οι ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί που είχαν οριστεί να διεξαχθούν πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4512/2018 διενεργούνται σύμφωνα με τους όρους τους, χωρίς οποιαδήποτε μεταβολή, ενώ οι πλειστηριασμοί και συναφείς δικαστικές και εξώδικες πράξεις που διενεργήθηκαν μέχρι την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού διέπονται από τα άρθρ. 59 και 60 ν. 4472/2017 πριν το τελευταίο αντικατασταθεί με το άρθρ. 208 § 1 ν. 4512/2018. Όμως μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4512/2018, η προδικασία και η κύρια διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης διέπονται από τις διατάξεις του ν. 4512/2018.

Επειδή, λοιπόν, οι πλειστηριασμοί που διενεργήθηκαν μέχρι την έναρξη ισχύος του ν. 4512 διέπονται από τα άρθρ. 59 και 60 ν. 4472/2017 όπως ίσχυαν πριν τις 21.2.2018, κρίνεται σκόπιμο να παρατεθούν και οι ρυθμίσεις διαχρονικού δικαίου του άρθρ. 60 ν. 4472/2017. Ως κανόνας μετάβασης στο δίκαιο του ν. 4472/2017 είχε τεθεί η επίδοση επιταγής μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4472/2017 στις 19 Μαΐου 2017 (ΦΕΚ Α' 74/19.5.2017) (άρθρ. 60 § 1 σε συνδ. με άρθρ. 164 ν. 4472/2017). Εκτός του ανωτέρω κανόνα, η μεταβατική διάταξη του ν. 4472/2017 αντιμετώπιζε περιπτώσεις ήδη συντελεσμένων προδικασιών πλειστηριασμού κατά τις 19.5.2017 (κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4472/2017) και προέβλεπε διαφορετική ρύθμιση ανάλογα με την ημερομηνία επίδοσης της επιταγής, αν δηλαδή αυτή η επίδοση έγινε πριν ή μετά την 1.1.2016.

Στην περίπτωση που η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση είχε λάβει χώρα πριν την 1.1.2016 και στις 19.5.2017 (κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4472/2017) είχε ήδη συντελεστεί η προδικασία του πλειστηριασμού και είχε οριστεί ημερομηνία του, ο επισπεύδων μπορούσε να ζητήσει τη διενέργεια του πλειστηριασμού με ηλεκτρονικά μέσα, υπό την προϋπόθεση ότι δεν είχε ήδη (πριν την 19.5.2017) ασκηθεί και κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4472/2017 δεν εκκρεμούσε ανακοπή κατά της εκτέλεσης ή ανακοπή του άρθρ. 954 § 4 ΚΠολΔ ή αίτηση αναστολής του πλειστηριασμού του άρθρ. 1000 ΚΠολΔ. Εφόσον λοιπόν ενόψει φυσικού πλειστηριασμού εκκρεμούσαν τα ανωτέρω ένδικα βοηθήματα, η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 959Α ΚΠολΔ αποκλείοταν (άρθρ. 60 § 3 ν. 4472/2017 στην αρχική μορφή του). Στην πραγματικότητα, με την ανωτέρω ρύθμιση η δυνατότητα μετατροπής σε ηλεκτρονικό πλειστηριασμό, όσων εκκρεμών φυσικών πλειστηριασμών επισπεύστηκαν κατά το δίκαιο που ίσχυε πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4335/2015, καθίστατο, εμμέσως πλην σαφώς, περιοριστική και πάντως όλως εξαιρετική.

Αντιθέτως, στην περίπτωση που η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση είχε διενεργηθεί μετά την 1.1.2016, ένας πλειστηριασμός μπορούσε να μεταβληθεί από φυσικός σε ηλεκτρονικός. Μάλιστα, τούτο μπορούσε να γίνει ακόμα κι αν εκκρε-

μούσε ανακοπή του άρθρ. 933 ΚΠολΔ ή ανακοπή του άρθρ. 954 §4 ΚΠολΔ ή αίτηση αναστολής του άρθρ. 1000 ΚΠολΔ⁴⁰, κάτι που φαίνεται εύλογο, αφού, υποτίθεται, η έκδοση των ανωτέρω αποφάσεων, κατά τη νέα δομή των δικών περί την εκτέλεση, υποχρεωτικά λαμβάνει χώρα πριν τη διενέργεια του πλειστηριασμού. Για να γίνει η ως άνω μετατροπή, όμως, έπρεπε επί ποινή ακυρότητας (άρθρ. 60 § 2 τελευταίο εδάφιο ν. 4472/2017 στην αρχική του μορφή), να ακολουθηθούν συγκεκριμένες διατυπώσεις⁴¹.

Αν είχαν επιβληθεί περισσότερες κατασχέσεις⁴² ή αν είχαν κατατεθεί αναγγελίες⁴³, ο επισπεύδων δανειστής όφειλε να γνωστοποιήσει ότι επιλέγει τη διενέργεια του πλειστηριασμού κατά το άρθρ. 959Α ΚΠολΔ και στους λοιπούς κατασχόντες ή απλώς αναγγελλθέντες δανειστές (60 § 2 εδ. πέμπτο ν. 4472/2017).

Οι διατάξεις του άρθρου 959Α ΚΠολΔ μπορούσαν να εφαρμοστούν σε περίπτωση υποκατάστασης (973 ΚΠολΔ) ή ορισμού νέας ημερομηνίας πλειστηριασμού (966 §§ 3 και 4 ΚΠολΔ), μετά την ακύρωση της εκτέλεσης ή την ευδοκίμηση της διορθωτικής ανακοπής (954 § 4 ΚΠολΔ) ή της αίτησης αναστολής (1000 ΚΠολΔ), καθώς και στον αναπλειστηριασμό (965 § 5 ΚΠολΔ) (60 § 4 ν. 4472/2017). Τούτο είναι αναμφίβολο για όσους πλειστηριασμούς η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση είχε διενεργηθεί μετά την 1.1.2016. Ζήτημα τέθηκε για όσους πλειστηριασμούς των οποίων η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση είχε διενεργηθεί πριν την 1.1.2016. Η ως άνω διάταξη της § 4 φαίνεται πως ήταν ειδική της § 3 του άρθρ. 60 (που κατά τα προαναφερθέντα απέκλειε τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό όταν εκκρεμούσαν ένδικα βοηθήματα σε εκτελέσεις που επισπεύστηκαν πριν την 1.1.2016). Επομένως, θα μπορούσε νέος πλειστηριασμός (κατόπιν ακύρωσης προηγούμενου ή διόρθωσης ή μετά από ματαίωση και υποκατάσταση) ή ο αναπλειστηριασμός να διεξαχθεί ως ηλεκτρονικός, μολονότι ο προηγηθείς είχε επισπευστεί ως φυσικός.

40. Εξ αντιδιαστολής επιχείρημα από το άρθρ. 60 § 3 ν. 4472/2017.

41. Δηλαδή (i) με εντολή του επισπεύδοντος (927 ΚΠολΔ) στην οποία γίνεται μνεία της κατασχετήριας έκθεσης, να γνωστοποιηθεί η μεταβολή του τρόπου και του χρόνου διενέργειας του πλειστηριασμού (άρθρ. 59 § 1 ν. 4472/2017), (ii) να επαναληφθεί από τον δικαστικό επιμελητή η προδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά τα άρθρ. 955 και 995 ΚΠολΔ μόνο ως προς τις επιδόσεις και δημοσιεύσεις της επιταγής προς εκτέλεση της γνωστοποίησης της μεταβολής του τρόπου και του χρόνου διενέργειας του πλειστηριασμού (60 § 2 εδ. δεύτερο και τρίτο ν. 4472/2017). Οι υπό β' διατυπώσεις έπρεπε να ολοκληρωθούν το αργότερο δύο (2) μήνες πριν την ημερομηνία διεξαγωγής του πλειστηριασμού (άρθρ. 60 § 2 εδ. τέταρτο ν. 4472/2017).

42. Εκ των πραγμάτων τούτο ενδέχεται να συμβεί μετά την 1.1.2016, αφού πριν από εκείνη την ημερομηνία δεν ίσχυε το σύστημα των πολλαπλών κατασχέσεων κατά το άρθρ. 1 άρθρο «ένατο» § 3 ν. 4335/2015.

43. Θεωρητικώς, αναγγελίες σε πλειστηριασμό που επισπεύστηκε πριν την 1.1.2016 και εκκρεμούσε μετά την 17.5.2017 και επί του οποίου δεν εκκρεμούσαν οι προβλεπόμενες στο άρθρ. 60 § 3 ν. 4472/2017 δίκες περί την εκτέλεση.

Τέλος, από την έναρξη ισχύος του ν. 4472/2017 οι διατάξεις του άρθρου 959Α ΚΠολΔ εφαρμόζονταν υποχρεωτικά και για τους αναφερόμενους στο άρθρ. 54 ΚΕΔΕ (ν.δ. 356/1974) πλειστηριασμούς.

ΙΧ. Διαχρονικό δίκαιο του πίνακα κατάταξης και των προνομίων

Ο κανόνας διαχρονικού δικαίου του ν. 4335/2015 αλλά και του ν. 4512/2018, που επίσης τροποποίησε τους κανόνες των προνομίων, δεν περιλαμβάνει ειδικό κανόνα για τη ρύθμιση του δικαίου των προνομίων. Σε αντίστοιχη επιλογή, να μην περιλάβει τέτοιο ειδικό κανόνα διαχρονικού δικαίου για τα προνόμια, είχε προβεί και ο νομοθέτης του ΚΠολΔ στον κανόνα του άρθρ. 50 ΕισΝΚΠολΔ. Τούτο ήταν εν πολλοίς αναμενόμενο, καθώς ήδη υπό την ΠολΔ/1835 είχε αποκρυσταλλωθεί από τη νομολογία ο κανόνας ότι η ύπαρξη του προνομίου και η σειρά κατάταξης του προνομίουχου δανειστή διέπονται από τον νόμο που ισχύει κατά τον χρόνο της κατάταξης⁴⁴. Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί ότι υπό το καθεστώς του άρθρ. 50 § 1 ΕισΝΚΠολΔ, με τον οποίο εισήχθη η αρχή της ενιαίας ρύθμισης του συνόλου της εκτελεστικής διαδικασίας με κρίσιμο τον χρόνο επίδοσης της επιταγής προς εκτέλεση, η αρχή αυτή επιβίωσε ως εξαιρετικός κανόνας. Με αυτόν τον τρόπο, διασπάται η ανωτέρω αρχή και καθίσταται κρίσιμος για τη ρύθμιση των προνομίων όχι ο χρόνος επίδοσης της επιταγής αλλά ο χρόνος σύνταξης του πίνακα κατάταξης⁴⁵, ως ειδική εκδήλωση της αντίθετης αρχής, ότι κάθε διαδικαστική πράξη κρίνεται με βάση το δίκαιο που ισχύει, όταν επιχειρείται⁴⁶. Ο ειδικός κανόνας διαχρονικού δικαίου των προνομίων βασίζεται στην αιτιολογία ότι «η προτίμηση λόγω του προνομίου δεν αποτελεί στοιχείο της απαίτησης, αλλά αφορά τη σχέση των απαιτήσεων μεταξύ τους ως εκ της συνδρομής περισσότερων δανειστών»⁴⁷.

Μια συγκριτική επισκόπηση των κανόνων διαχρονικού δικαίου του ΕισΝΚΠολΔ (άρθρ. 50) και του ν. 4335/2015 (άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 3 εδ. α΄) οδηγεί στο συ-

44. ΟλομΑΠ 329/1937, ΕΕΝ 1937. 832· ΑΠ 402/1966, ΕλλΔνη 1967. 265· ΑΠ 49/1944, Θ ΜΔ. 245· *Ευκλείδης/Παπαδόπουλος*, Ερμ ΠολΔ Ι³, 1932, § 13, σ. 42· *Κιτσικόπουλος*, ΠολΔ, τ. 8, 1952, σ. 7304 επ· *Μπρίνιας*, Διαχρονικόν Δίκαιον προνομίων, ΝοΒ 1970. 374· *Απαλαγάκη*, Ζητήματα διαχρονικού και διατοπικού δικαίου των προνομίων, ιδίως κατά τον ΚΠολΔ, Δ 1993. 846 επ., 848· *Αρβανιτάκης*, Διαχρονικό δίκαιο των προνομίων κατά τους ν. 4335/2015 και 4336/2015 (γνμδ), ΕΠολΔ 2016. 373 επ., 377.

45. Βλ. σχετ. ΟλομΑΠ 21/1994, ΕλλΔνη 1995. 574 = ΕΕΝ 1994. 394 = ΑρχΝ 1995. 313 = ΕΔΚΑ 1995. 232· ΑΠ 724/2017, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1404/2007, ΝΟΜΟΣ. Πρβλ. επίσης ΑΠ 681/2004, ΧρΙΔ 2004. 998 = ΕΕμπΔ 2004. 606. Βλ. και *Κατηφόρη*, Οι προνομιούχες απαιτήσεις κατά τον ΚΠολΔ, 2003, σ. 148· *Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα (-Κουσουλή)*, ΚΠολΔ ΙΙ (2000), 50 ΕισΝΚΠολΔ, αριθ. 5· *Αρβανιτάκη*, Διαχρονικό δίκαιο των προνομίων κατά τους ν. 4335/2015 και 4336/2015 (γνμδ), ΕΠολΔ 2016. 373 επ., 377· *Απαλαγάκη*, Ζητήματα διαχρονικού και διατοπικού δικαίου των προνομίων, ιδίως κατά τον ΚΠολΔ, Δ 1993. 843 επ., 862-863.

46. *Νίκας*, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως Ι², 2017, § 4, αριθ. 8, σ. 82.

47. ΟλομΑΠ 21/1994, ΕλλΔνη 1995. 574.

μπέρασμα ότι οι κανόνες διαχρονικού δικαίου για τα προνόμια είναι απολύτως όμοιοι, αφού για την εφαρμογή του νέου δικαίου προβλέπουν ως κρίσιμη την επίδοση της επιταγής. Συνεπώς, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, ο κανόνας που ίσχυε από τη μετάβαση από την ΠολΔ/1835 στον ΚΠολΔ θα ισχύει αντιστοίχως από τη μετάβαση από τον ΚΠολΔ πριν από τον ν. 4335/2015 στο νομοθετικό καθεστώς υπό τον ν. 4335/2015 (και αντιστοίχως από τον ν. 4335/2015 στον ν. 4512/2018). Επομένως, για την επιλογή του δικαίου που διέπει την κατάταξη των προνομίων, κρίσιμος, κατά το διαχρονικό δίκαιο, θεωρείται ο χρόνος σύνταξης του πίνακα κατάταξης, ανεξάρτητα από τον χρόνο γέννησης των εξοπλισμένων με προνόμιο απαιτήσεων ή τον χρόνο έναρξης της εκτελεστικής διαδικασίας⁴⁸.

Αξίζει πάντως να αναφερθεί και η εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη, που βασιίζεται συνδυαστικά στο γράμμα του νόμου, σε εξ αντιδιαστολής επιχειρήματα και σε τελεολογικές αναφορές. Κατά την άποψη αυτήν, η άντληση επιχειρημάτων από τη νομολογία που διαμορφώθηκε υπό την παρεμφερή διατύπωση του άρθρ. 50 ΕισΝΚΠολΔ δεν είναι ασφαλής, επειδή ο νομοθέτης του ν. 4335/2015, σε όποια σημεία ηθέλησε ειδικότερη διάταξη διαχρονικού δικαίου κατά παρέκκλιση του άρθρ. 1 άρθρου «έναντος» § 3, την έθεσε ρητά. Αφού δεν όρισε για τα προνόμια κάτι ειδικότερο, ηθέλησε να υπαχθούν και αυτά στον γενικό κανόνα διαχρονικού δικαίου (τον χρόνο επίδοσης της επιταγής). Άλλωστε, κατά την ίδια αυτήν άποψη, θα ήταν ανεπιεικές για τους δανειστές, των οποίων περιορίζεται η προνομακή κατάταξη, να έχουν αναγγελθεί πριν την 1.1.2016 (ή αντιστοίχως πριν την 17.1.2018, οπότε άρχισε να ισχύει το νέο δίκαιο των προνομίων κατ' άρθρ. 176 ν. 4512/2018) και να αποβάλλονται από το συμπτωματικό γεγονός ότι, ενώ ο συμβολαιογράφος όφειλε να συντάξει τον πίνακα κατάταξης μέχρι το τέλος του 2015, το έπραξε μέσα στο 2016 (ή αντίστοιχα μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4512/2018). Η συστοίχιση των δανειστών στις νέες ρυθμίσεις μετά το ασφαλές και κοινό ως προς όλους γεγονός της επίδοσης της επιταγής που οδηγεί τελικά στον πλειστηριασμό μετά την 1.1.2016 (ή 17.1.2018), οδηγεί στην επιδικώμενη ασφάλεια δικαίου⁴⁹.

48. Έτσι *Αρβανιτάκης*, Διαχρονικό δίκαιο των προνομίων κατά τους ν. 4335/2015 και 4336/2015 (γνμδ), ΕΠολΔ 2016. 373 επ., 378-379. Ήδη από τη νομολογία υπέρ αυτής της άποψης βλ. ΜΠρΘεσ 5018/2017 (πρόεδρος Χ. Τριανταφυλλίδης) (αδημ.)· ΜΠρΞαν 67/2017 (πρόεδρος Γ. Πλαγάκος) (αδημ.).

49. *Απαλαγάκη*, Συστηματική παρουσίαση των βασικών τροποποιήσεων του ΚΠολΔ², 2017, σ. 69-70. Πρόσθετη επιχειρηματολογία επίσης σε *Μακρίδου/Απαλαγάκη/Διαμαντόπουλο*, Πολιτική Δικονομία (θεωρία, νομολογία, υποδείγματα), 2016, σ. 48-51. Ήδη από τη νομολογία υπέρ αυτής της άποψης η ΜΠρΒολ 99/2017 (πρόεδρος Π. Μιχαλίδου), ΤΝΠ ΔΣΑ, με τις εξής σκέψεις: «Μεταξύ των τελευταίων αυτών διατάξεων (ενν. διαχρονικού δικαίου της αναγκαστικής εκτέλεσης) δεν περιλαμβάνονται και οι σχετικές με την κατάταξη διατάξεις... και δεν ορίστηκε ειδικά για την κατάταξη ότι οι νέες διατάξεις εφαρμόζονται εάν ο πίνακας κατατάξεως συνταχθεί μετά την 1.1.2016, αλλά αφορά ήδη προηγουμένως διενεργηθέντα πλειστηριασμό και γενικά διαδικασία

Η δεύτερη άποψη ίσως δίδει δυσανάλογη σημασία στη διακύμανση του χρόνου σύνταξης του πίνακα κατάταξης, αφού τελικά ο χρόνος σύνταξης του πίνακα κατάταξης οριοθετείται κάπως κατά το άρθρ. 974 ΚΠολΔ. Ωστόσο, η υπογράμμιση του ζητήματος δεν είναι χωρίς ουσία. Κάθε άλλο. Με τις συχνές νομοθετικές μεταβολές των προνομίων⁵⁰, είναι πιθανές και στο μέλλον δυσάρεστες εκπλήξεις για τους αναγγεθέντες δανειστές, στην περίπτωση που επέλθει νομοθετική μεταβολή μετά την αναγγελία των απαιτήσεων τους και πριν από τη σύνταξη του πίνακα κατάταξης⁵¹. Και μόνο για τον λόγο αυτόν, η δεύτερη άποψη, παρά το γεγονός ότι έχει να αντιπάλει την κρατούσα πρώτη άποψη και (κυρίως) τη στιβαρή πολυετή παράδοση που τη συνοδεύει, έχει το πλεονέκτημα ότι οδηγεί στην επιδιωκόμενη από το διαχρονικό δίκαιο ασφάλεια δικαίου, με πειστικό επιχειρήμα ότι η κρατούσα γνώμη δεν βασίζεται σε ειδική, διαφορετική διάταξη διαχρονικού δικαίου.

Χ. Αντί επιλόγου

Σε μια εποχή όπου η νομοθέτηση γίνεται εσπευσμένα και οι τροποποιήσεις νομοθετημάτων είναι συχνές, παρατηρείται το φαινόμενο να λείπουν διατάξεις διαχρονικού δικαίου ή, αν υπάρχουν τέτοιες διατάξεις, αυτές, αντί να συμβάλλουν στην ασφάλεια δικαίου, να προκαλούν περισσότερα προβλήματα από όσα καλούνται να επιλύσουν. Όπως διαπιστώθηκε στην παρούσα μελέτη, σε γενικές γραμμές οι κανόνες διαχρονικού δικαίου της αναγκαστικής εκτέλεσης είναι σαφείς. Για τις επιμέρους αποκλίσεις και τα ερμηνευτικά προβλήματα που εντοπίστηκαν, οι προτεινόμενες λύσεις είναι συγκεκριμένες και επαφίεται στη δικαστική λειτουργία να τις αξιολογήσει και να επιλέξει τις πλέον ασφαλείς στην πράξη.

αναγκαστικής εκτελέσεως, η οποία ξεκίνησε πριν από την 1.1.2016. Εάν ήθελε ο νομοθέτης να ρυθμίσει διαφορετικά το εν λόγω ζήτημα θα το έπραττε ρητά, όπως έπραξε με άλλα επιμέρους ζητήματα στη διάταξη του άρθρου 9 ν. 4335/2015 (βλ. λ.χ. § 15, περ. α' έως και ε'), αλλά και στο παρελθόν με τα άρθρα 41 § 5 ν. 3863/2010 και 72 § 5 ν. 3994/2011, ...Και είναι βέβαια αλήθεια ότι η απολύτως κρατούσα στη νομολογία άποψη, που διαμορφώθηκε πριν από τον ν. 4335/2015, αλλά και τους ως άνω ν. 3863/2010 και ν. 3994/2011, ...είναι ότι τα προνόμια των απαιτήσεων κρίνονται σύμφωνα με τον νόμο τον ισχύοντα κατά τον χρόνο σύνταξης του πίνακα κατάταξης ή του λογαριασμού διανομής, ...πλην όμως η άποψη αυτή δεν μπορεί να τύχει παραδοχής για τις αναγκαστικές εκτελέσεις που ξεκίνησαν πριν από τις 1.1.2016 με την επίδοση σχετικής επιταγής προς εκτέλεση, αλλά όμως ο πίνακας κατάταξης τους συντάχθηκε μετά την ημερομηνία αυτή, ... Άλλωστε, η συστοίχιση των δανειστών στις νέες ρυθμίσεις του ν. 4335/2015, μόνο εάν η επιταγή προς εκτέλεση, και συγκεκριμένα αυτή που οδηγεί τελικά στον πλειστηριασμό, επιδοθεί μετά την 1.1.2016, δημιουργεί ίδιου βαθμού διαδικαστική ασφάλεια για το σύνολο των δανειστών, των υποκειμένων της αναγκαστικής εκτελέσεως και τα ίδια τα όργανα αυτής...».

50. Αρβανιτάκης, Διαχρονικό δίκαιο των προνομίων κατά τους ν. 4335/2015 και 4336/2015 (γνμδ), ΕΠολΔ 2016. 373 επ., 374.

51. Λαγανάς, Οι σταθμίσεις του δικονομικού νομοθέτη στο διαχρονικό δίκαιο της ρυθμίσεως της διαδικασίας και των διαδικαστικών πράξεων, ΧρΙΔ 2017. 393 επ., 400.

Βασίλειος Α. Χατζηϊωάννου

**Το διαχρονικό δίκαιο
της αναγκαστικής εκτέλεσης**

(κατά τους ν. 4335/2015, 4472/2017 και 4512/2018)

Ανάτυπο

Τεύχος 6/2017

(σ. 587 - 597)

Το διαχρονικό δίκαιο της αναγκαστικής εκτέλεσης (κατά τους ν. 4335/2015, 4472/2017 και 4512/2018)*

Βασιλείου Α. Χατζηϊωάννου

Επίκουρου Καθηγητή Νομικής Σχολής
Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης,
Δικηγόρου

- I. Εισαγωγή
- II. Βασικός κανόνας διαχρονικού δικαίου: κρίσιμος ο χρόνος επίδοσης της επιταγής προς εκτέλεση
- III. Διαχρονικό δίκαιο για την αναγκαστική εκτέλεση κατά την πτώχευση
- IV. Διαχρονικό δίκαιο των δικών περί την εκτέλεση
- V. Διαχρονικό δίκαιο επί επανειλημμένων επιταγών προς εκτέλεση
- VI. Διαχρονικό δίκαιο της αναγκαστικής κατάσχεσης
- VII. Διαχρονικό δίκαιο αναγγελίας, διατυπώσεων αναγκαστικής κατάσχεσης και πλειστηριασμού
- VIII. Οι ειδικές διατάξεις διαχρονικού δικαίου για τους ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς
1. Μεταβατικό δίκαιο από τον ν. 4472/2017 στον ν. 4512/2018
2. Μεταβατικό δίκαιο από τον ν. 4435/2015 στον ν. 4472/2017
- IX. Διαχρονικό δίκαιο του πίνακα κατάταξης και των προνομίων
- X. Αντί επιλήγου

I. Εισαγωγή

Η μετάβαση από το παλαιό δικονομικό δίκαιο στο νέο που εισήγαγε ο ν. 4335/2015 προκαλεί αναπόφευκτα σύγκρουση του παλαιού και του νέου νομοθετικού καθεστώτος, την οποία καλούνται να επιλύσουν οι μεταβατικές διατάξεις του ανωτέρω νόμου. Βέβαια, σε μια ευρείας έκτασης νομοθετική τροποποίηση, όπως σε αυτήν που εκδηλώθηκε με τον ν. 4335/2015, είναι αναπόφευκτο κάποιο από τα δύο δικονομικά καθεστώτα να φαίνεται ανά περίπτωση ευμενέστερο από το άλλο. Γι' αυτό και η μετάβαση

από το παλαιό στο νέο δίκαιο είναι μια διαδικασία κατά την οποία η ισότητα ενώπιον του νόμου δοκιμάζεται. Οι κληδωνισμοί μετριάζονται, όταν ο νέος νόμος προβλέπει σαφείς κανόνες μετάβασης που προάγουν την ασφάλεια δικαίου. Χωρίς μια τέτοια ασφάλεια δικαίου, φαλκιδεύεται η ισότητα ενώπιον του νόμου (με τον κίνδυνο επιλογής διαφορετικού καθεστώτος για όμοιες περιπτώσεις), αναφύονται πρακτικές δυσχέρειες εφαρμογής του ουσιαστικού δικαίου και υποκρύπτονται δυσάρεστες εκπλήξεις και αιφνιδιασμοί¹.

Θέτοντας τους κανόνες διαχρονικού δικαίου της αναγκαστικής εκτέλεσης ο νομοθέτης ακολούθησε μια δοκιμασμένη κι ασφαλή «πεπατημένη», δηλαδή τον αντίστοιχο κανόνα του ΕισΝΚΠολΔ, ο οποίος κατά μία διαδεδομένη άποψη² είχε εισαγάγει γενική αρχή διαχρονικού δικονο-

(1) Παράδειγμα διάταξης διαχρονικού δικαίου που έχει προκαλέσει περισσότερα προβλήματα από όσα κλήθηκε να επιλύσει είναι αυτή του άρθρ. 1 άρθρου «έναντος» § 2 ν. 4335/2015 για την έναρξη ισχύος των νέων κανόνων ενδίκων μέσων. Στο πλαίσιο αυτής της διάταξης διαφορετικές λύσεις επί ομοίων περιπτώσεων για τη μετάβαση από το παλαιό στο νέο δίκαιο της καταχρηστικής προθεσμίας των ενδίκων μέσων υιοθέτησαν οι ακόλουθες αποφάσεις. Η ΑΠ 1176/2017 (τιμ.Β1) ΕΠολΔ 2017. 265, με παρατ. Π. Γιαννόπουλου, δέχθηκε ότι αποφάσεις που εκδόθηκαν πριν την 1.1.2016 και προσβάλλονται μετά την 1.1.2016 υπόκεινται σε διετή προθεσμία, κρίνοντας εκπρόθεσμη αίτηση αναιρέσης. Αντιθέτως, οι ΑΠ 519/2017 (τιμ.Β2) ΝΟΜΟΣ και ΕφΑθ 3087/2017, ΝΟΜΟΣ, δέχθηκαν ότι οι ίδιες ως άνω αποφάσεις υπόκεινται σε τριετή προθεσμία του προϋσχυσαντος δικαίου, κρίνοντας εμπρόθεσμο το ένδικο μέσο.

(2) Πρβλ. για τον ΕισΝΚΠολΔ εν γένει Μπέη, το διαχρονικό δικονομικό δίκαιο των διατάξεων πολιτικής δικονομίας του ν. 2145/1993, Δ 1993. 904επ, 905· Ματθία, ΕλλΔνη 1993. 975, Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα (- Κουσουύλη), ΚΠολΔ II (2000), εισαγ. παρατ. στον ΕισΝΚΠολΔ, αριθ. 3· Αρβανιτάκη, Διαχρονικό δίκαιο των προνομίων κατά τους ν. 4335/2015 και

(*) Εισήγηση στο επιμορφωτικό σεμινάριο δικαστικών λειτουργών της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών με θέμα «Ποινικές Δικονομικές Ακρότητες (Προδικασία - Κύρια Διαδικασία) - Ζητήματα Εκτέλεσης Ποινών και Μέτρων Ασφάλειας - Ζητήματα Εκτέλεσης Αποφάσεων Πολιτικών και Διοικητικών Δικαστηρίων» (Κομοτηνή 9-10 Νοεμβρίου 2017). Στο αρχικό κείμενο συμπεριλήφθηκαν και οι νομοθετικές μεταβολές που έλαβαν χώρα εν τω μεταξύ με τον ν. 4512/2018 (ΦΕΚ Α' 5/17.1.2018).

μικού δικαίου στο δίκαιο της εκτέλεσης και, ως τέτοια, κατά τεκμήριο, εξασφαλίζει την επιδιωκόμενη σαφήνεια. Η ερμηνεία και η εφαρμογή του κανόνα αυτού αναλύεται στη παρούσα μελέτη.

II. Βασικός κανόνας διαχρονικού δικαίου: κρίσιμος ο χρόνος επίδοσης της επιταγής προς εκτέλεση

Σύμφωνα με το άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 3 εδ. πρώτο ν. 4335/2015, «οι διατάξεις για την αναγκαστική εκτέλεση εφαρμόζονται όταν η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση διενεργείται μετά τις 1.1.2016.» Με τον εν λόγω κανόνα, όπως ήδη αναφέρθηκε, ο νομοθέτης ακολούθησε τη βασική αρχή διαχρονικού δικαίου του άρθρ. 50 § 1 ΕισΝΚΠολΔ επιλέγοντας την υπαγωγή της εκτελεστικής διαδικασίας στο σύνολό της στον νέο νόμο με κριτήριο τον χρόνο επίδοσης της επιταγής³. Υπενθυμίζεται ότι με τον κανόνα αυτόν αντιμετωπίστηκε η διαδικασία εκτέλεσης ως οργανική ενότητα⁴, ώστε το σύνολο της διαδικασίας να υπάγεται στο ίδιο καθεστώς (παλιό ή νέο) με γνώμονα τον χρόνο επίδοσης της επιταγής, που αποτελεί την έναρξη της διαδικασίας (924 ΚΠολΔ)⁵.

Γι' αυτό το λόγο, εξ άλλου, υποστηρίζεται και υπό το νέο νομοθετικό καθεστώς ότι, ως προς το σύνολο των βασικών ρυθμίσεων της αναγκαστικής εκτέλεσης⁶, οι δια-

τάξεις του ν. 4335/2015 εφαρμόζονται εφόσον η επιταγή επιδόθηκε μετά την 1.1.2016, διαφορετικά, οποιαδήποτε άλλη η λύση θα οδηγήσει σε μια διαδικαστική βαβέλ⁷. Παρά ταύτα, η ανωτέρω άποψη, όσο κι αν φαίνεται ασφαλέστερη, υπόκειται σε ειδική ερμηνευτική ανάλυση και σε επιμέρους εξαιρέσεις ως προς την πτώχευση, το ειδικότερο διαχρονικό δίκαιο του ηλεκτρονικού πλειστηριασμού και των προνομίων⁸.

III. Διαχρονικό δίκαιο για την αναγκαστική εκτέλεση κατά την πτώχευση

Είναι συννησιμένο φαινόμενο στην πράξη η παράλληλη με την πτώχευση επίσπευση ή συνέχιση της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά κανόνα από τους ενέγγυους πιστωτές. Τούτο συμβαίνει, διότι, με εξαίρεση την ειδική διάταξη του άρθρ. 26 §3 ΠτωχΚ, η αναστολή των ατομικών διώξεων λόγω κήρυξης της πτώχευσης δεν καταλαμβάνει τους ενέγγυους πιστωτές⁹. Έτσι, αν ο αναγκαστικός πλειστηριασμός επισπεύδεται από ενέγγυο πιστωτή, η πτώχευση του καθ' ου δεν επηρεάζει τη συνέχισή του. Οι εμπραγμάτως ασφαλισμένοι, ενυπόθηκοι και έχοντες συμβατικό ή νόμιμο ενέχυρο, ως και οι έχοντες ειδικό προνόμιο, μπορούν να αρχίσουν ή να συνεχίσουν τον πλειστηριασμό, εφόσον έχουν ληξιπρόθεσμη απαίτηση και η διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης, δηλαδή εν προκειμένω η αναγκαστική κατάσχεση¹⁰, άρχισε πριν από την ένωση των πιστωτών^{11,12}.

Στην προαναφερθείσα περίπτωση συνδρομής πτώχευσης και αναγκαστικής εκτέλεσης ανακύπτει το ζήτημα, ποιο νομοθετικό καθεστώς θα εφαρμοστεί στην αναγκαστική

4336/2015 (γνμδ), ΕΠολΔ 2016. 373επ, 376· ΑΠ 1180/1974, ΝοΒ 1975. 722. Ωστόσο, κατά τη νομολογία (ΟλομΑΠ 21/1994, ΕλλΔνη 1995. 574· ΑΠ 7/1995, ΕλλΔνη 1996. 332), το άρθρ. 50 ΕισΝΚΠολΔ δεν εισάγει μια γενική αρχή διαχρονικού δικαίου της αναγκαστικής εκτέλεσης, αλλά ρυθμίζει ειδικώς την εφαρμογή του ΚΠολΔ σε θέματα εκτέλεσης σε σχέση με το προγενέστερο αυτού δικονομικό δίκαιο.

(3) *Γέσιου-Φαλτσιώ, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Γενικό Μέρος*², 2017, § 5, αριθ. 14, σ. 81.

(4) *Γέσιου-Φαλτσιώ, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Γενικό Μέρος*², 2017, §5, αριθ. 1, σ. 73, *Νίκας, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως Ι*², 2017, §4, αριθ. 2, σ. 78.

(5) ΕφΘρ 121/1970, Αρμ 1971. 605· ΕφΑθ 189/1972, ΕλλΔνη 1972. 183.

(6) Δηλαδή τουλάχιστον ως προς τον χρόνο της αναγγελίας για εκκρεμείς πλειστηριασμούς, το επιτρεπτό πολλαπλών κατασχέσεων, την άμυνα της εκτέλεσης. Βλ. όμως παρέκκλιση από τον ως άνω κανόνα με την ΜΠρΑθ3859/2017 (πρόεδρος Β. Χατζηπανταζής), ΕΠολΔ 2017. 525 με παρατ. *Κόντη*, ως προς το δίκαιο της αίτησης αναστολής. Η εν λόγω απόφαση εφάρμοσε το καταργηθέν άρθρ. 938 ΚΠολΔ σε εκτελεστική διαδικασία η οποία εκκίνησε πριν την 1.1.2016 (μετά από ανατροπή κατ' άρθρ. 1019 ΚΠολΔ αναγκαστικής κατάσχεσης επιβληθείσης το 2014), παραβλέποντας, εκτός από τον χρόνο επίδοσης της επιταγής (24.3.2017), και την ειδική μεταβατική διάταξη του άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 5 ν. 4335/2015 που

προβλέπει την επίσπευση συζήτησης των εκκρεμών κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4335/2015 δικών αναστολής του άρθρ. 938 ΚΠολΔ εντός εξαμήνου από την έναρξη ισχύος του.

(7) *Απαλαγάκη*, Συστηματική παρουσίαση των βασικών τροποποιήσεων του ΚΠολΔ², 2017, σ. 69-70.

(8) Βλ. αναλυτικά π.κ. στο κυρίως κείμενο §§ VIII, IX.

(9) Βλ. αντί άλλων *Περάκη, ΠτΔ*³, 2017, § 32, σ. 256-257.

(10) Με την αναγκαστική κατάσχεση αρχίζει η εκτέλεση, διότι με την κοινοποίηση της επιταγής προς πληρωμή αρχίζει μεν τυπικώς η αναγκαστική εκτέλεση, όχι όμως και η εκποίηση του ακινήτου, που αρχίζει μόνο με την αναγκαστική κατάσχεση.

(11) Αντιθέτως, εάν ο αναγκαστικός πλειστηριασμός επισπεύδεται από πιστωτή ανέγγυο ή έχοντα γενικό προνόμιο, η κήρυξη σε πτώχευση του καθ' ου η εκτέλεση δεν επιτρέπει συνέχισή του λόγω αναστολής των ατομικών διώξεων (25 ΠτωχΚ).

(12) ΜΠρΑθ 7189/2016 (πρόεδρος Η. Ξυροτύρης), ΕΠολΔ 2017. 68 με παρατ. *Π. Γιαννόπουλου*.

εκτέλεση και στις δίκες περί την εκτέλεση¹³. Το ζήτημα ρυθμίζεται στο άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 3 εδ. δεύτερο ν. 4335/2015, κατά το οποίο οι διατάξεις για την αναγκαστική εκτέλεση εφαρμόζονται σε πτωχεύσεις που κηρύσσονται μετά την έναρξη ισχύος του, δηλαδή την 1.1.2016. Στις συγκεκριμένες περιπτώσεις κρίσιμος χρόνος δεν είναι ο χρόνος επίδοσης της επιταγής αλλά ο χρόνος κήρυξης της πτώχευσης¹⁴, δηλαδή της δημοσίευσης της σχετικής απόφασης του πτωχευτικού δικαστηρίου (άρθρ. 7 ΠτωχΚ). Αν ο χρόνος δημοσίευσης είναι μετά την 1.1.2016, εφαρμόζονται οι διατάξεις αναγκαστικής εκτέλεσης, όπως ισχύουν μετά την τροποποίηση του ν. 4335/2015. Αν πάλι ο χρόνος κήρυξης της πτώχευσης ήταν πριν την 1.1.2016, εφαρμόζεται το πριν τον ν. 4335/2015 νομοθετικό καθεστώς, ακόμα και αν ενδεχομένως η επίδοση επιταγής έγινε μετά την 1.1.2016. Και τούτο, διότι, εφόσον συντρέχει πτώχευση με αναγκαστική εκτέλεση, ισχύει το εδ. δεύτερο της § 3 ως ειδικός κανόνας έναντι του εδ. πρώτου της § 2 που προβλέπει ως κρίσιμο χρόνο μετάβασης τον χρόνο επίδοσης της επιταγής.

Η ratio πίσω από τον συγκεκριμένο ειδικό κανόνα διαχρονικού δικαίου είναι ότι η συνδρομή των δύο διαδικασιών οριοθετείται από μια διαπληστική απόφαση που δεσμεύει τους πάντες (την απόφαση κήρυξης - έναρξης της πτώχευσης), η οποία, μάλιστα, είναι πολύ συγκεκριμένη χρονικά και δεν υπόκειται σε μεταβολές με μόνη την πρωτοβουλία του οφειλέτη ή των πιστωτών. Αντιθέτως, η έναρξη της ατομικής εκτέλεσης εξαρτάται αποκλειστικά από την πρωτοβουλία του επισπεύδοντος, ο οποίος μπορεί να προσαρμόσει την πρωτοβουλία αυτή στον χρόνο επίδοσης της επιταγής. Επειδή η παράλληλη διεξαγωγή της συλλογικής εκτέλεσης αποσκοπεί στην προστασία συμφερόντων και πιστωτών που δεν έχουν τις διαδικαστικές ευχέρειες των ενέγγυων πιστωτών, δεν φαίνεται θεμιτό στον νομοθέτη, ο ούτως ή άλλως διαδικαστικά προνομίος ενέγγυος πιστωτής να αποκτά επιπρόσθετο «πρόνομο» επιλογής νομοθετικού καθεστώτος. Η ασφάλεια

δικαίου επιτάσσει, όλοι οι πιστωτές ανεξαιρέτως να γνωρίζουν το αμετάβλητο νομοθετικό καθεστώς που θα διέπει την παράλληλη διαδικασία (και τις δίκες) της αναγκαστικής εκτέλεσης, κατά αλληλά και μετά την κήρυξη της πτώχευσης.

IV. Διαχρονικό δίκαιο των δικών περί την εκτέλεση

Κατ' αρχάς, ειδικός κανόνας διαχρονικού δικαίου (άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 5 ν. 4335/2015) προβλέπει ότι αιτήσεις αναστολής των άρθρ. 632 και 938 ΚΠολΔ, για τις οποίες έχει χορηγηθεί προσωρινή διαταγή και οι οποίες κατά τη δημοσίευση του νόμου (23.7.2015) ήταν εκκρεμείς για να συζητηθούν κατά την ίδια δικάσιμο με την ανακοπή, εκδικάζονταν υποχρεωτικά μέσα σε έξι (6) μήνες από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, ύστερα από κλήση οποιουδήποτε διαδίκου, που έπρεπε να κατατεθεί στη γραμματεία του αρμόδιου δικαστηρίου μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από τη δημοσίευση του ν. 4335/2015, διαφορετικά έπαυε αυτοδικαίως η ισχύς της προσωρινής διαταγής.

Εκτός αυτού του ειδικού ως άνω κανόνα, δεν υπήρξε άλλη ειδική διάταξη για το διαχρονικό δίκαιο των δικών περί την εκτέλεση κι επομένως ισχύει και γι' αυτές ο γενικός κανόνας του άρθρ. 1 άρθρου «ένατου» § 3 εδ. πρώτου. Ο κανόνας αυτός, όπως προαναφέρθηκε, είναι όμοιος κατά περιεχόμενο με τον κανόνα του άρθρ. 50 § 1 ΕισΝΚΠολΔ. Συνεπώς, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, ο κανόνας και η ερμηνεία του που ίσχυε για τη μετάβαση από την ΠολΔ/1835 στον ΚΠολΔ, ισχύει αντιστοίχως και για τη μετάβαση από το νομοθετικό καθεστώς πριν από τον ν. 4335/2015 στο νέο νομοθετικό καθεστώς υπό τον ν. 4335/2015. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι ο κανόνας αυτός, όταν εισήχθη με τον ΕισΝΚΠολΔ, συνοδεύτηκε από σοβαρή ερμηνευτική διχογνωμία. Επειδή η διχογνωμία αυτή είναι πιθανόν να επηρεάσει την ερμηνεία και του κανόνα διαχρονικού δικαίου του ν. 4335/2015, σκόπιμη είναι, κατά την εξέταση του διαχρονικού δικαίου των δικών περί την εκτέλεση, η παράθεση των απόψεων εκείνων και της σχετικής νομολογίας κατά την εφαρμογή του άρθρ. 50 § 1 ΕισΝΚΠολΔ.

Κατά μία άποψη, που υποστηρίχθηκε από την πλειοψηφία της θεωρίας¹⁵ και τα δικαστήρια της ουσίας¹⁶, ο κανό-

(13) Κατά την κρατούσα γνώμη η δίκη περί την εκτέλεση δεν διακρίνεται από την όλη εκτελεστική διαδικασία (βλ. π.κ. § IV) και συνεπώς, ο συγκεκριμένος κανόνας του χρόνου κήρυξης της πτώχευσης εφαρμόζεται και για την επιλογή του νομοθετικού καθεστώτος της δίκης αυτής.

(14) Βλ. έτσι και κατά το μεταβατικό δίκαιο του ΕισΝΚΠολΔ: ΑΠ 1876/1990, ΕΕΝ 1991. 772. ΑΠ 1901/1990, ΝοΒ 1991. 758 = ΔΕΝ 1993. 718. ΑΠ 1157/1978, ΝοΒ 1979. 899. ΑΠ 955/1977, ΝοΒ 1978. 887 με σημ. Κ. Ι. Παπαδημητρίου *Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας* (- Κουσουλής), ΚΠολΔ II (2000), 50 ΕισΝΚΠολΔ, αριθ. 3.

(15) Μπέης, Η συνέχιση των εκκρεμών υποθέσεων κατά τον νέον ΚΠολΔ, *Διαχρονικών αστικών δικονομικών δίκαιον*, 1968, σ. 74. Μπρίνιας, *ΑνΕκτ*¹, 1970, σ. 15. Γέσιου-Φαλτσή, *Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως*, Γενικό Μέρος², 2017, § 5, αριθ. 5, σ. 75.

(16) ΕφΘεσ 811/1973, Αρμ 1974. 143. ΕφΑγ 24/1971, ΑρχΝ 1971. 294. ΕφΑθ 191/1970, ΝοΒ 1970. 343. ΕφΘεσ 758/1970, Αρμ 1971. 3. ΕφΘεσ 1081/1970, Αρμ 1971. 394. ΕφΠατρ

νας του άρθ. 50 ΕισΝΚΠολΔ δεν πρέπει να εφαρμοστεί στις δίκες περί την εκτέλεση, αφού οι δίκες αυτές δεν αποτελούν διαδικασία εκτέλεσης εν στενή εννοία. Αντιθέτως, οι δίκες περί την εκτέλεση ανήκουν στη διαγνωστική διαδικασία¹⁷ και συνεπώς πρέπει να υπάγονται στους κανόνες διαχρονικού δικαίου της αντίστοιχης δίκης. Συνεπώς, κατά την ίδια αυτήν άποψη, κρίσιμος για την επιλογή του νέου δικαίου δεν ήταν ο χρόνος επίδοσης της επιταγής αλλά ο χρόνος έναρξης της δίκης. Παρά τη σημαντική διάδοσή της, η ανωτέρω άποψη δεν επικράτησε, διότι τελικά ο Άρειος Πάγος υιοθέτησε την αντίθετη άποψη, κατά την οποία οι δίκες περί την εκτέλεση αποτελούν τμήμα της εκτελεστικής διαδικασίας και υπάγονται στον κανόνα του άρθ. 50 § 1 ΕισΝΚΠολΔ¹⁸.

Το όλο θέμα διατηρεί την επικαιρότητά του κι έχει εξόχως πρακτική διάσταση, αφού, ως γνωστόν, με τον ν. 4335/2015 μεταβλήθηκαν βασικοί κανόνες των δικών περί την εκτέλεση, όπως η υπαγωγή των ανακοπών στη ειδική διαδικασία των περιουσιακών διαφορών (614επ ΚΠολΔ), η κατάργηση της αίτησης αναστολής κατά την εκτέλεση χρηματικών απαιτήσεων, η πρόβλεψη νέων προθεσμιών συζήτησης και έκδοσης απόφασης, η κατάργηση της αίτησης αναίρεσης, εφόσον εκτελεστός τίτλος είναι δικαστική απόφαση ή διαταγή πληρωμή που έχει επικυρωθεί με δικαστική απόφαση (937 § 1 περ. β' εδ. α' ΚΠολΔ). Εύλογο είναι το ερώτημα, λοιπόν, αν για όλα αυτά τα επιμέρους ζητήματα, αντί της διάταξης διαχρονικού δικαίου για την αναγκαστική εκτέλεση, κρίσιμες διατάξεις διαχρονικού δικαίου είναι, ανά περίπτωση, οι αντίστοιχες διατάξεις για τις ειδικές διαδικασίες και για τα ένδικα μέσα (άρθ. 1 άρθρο «ένατο» § 2 ν.4335/2015)¹⁹.

Τα ως άνω ζητήματα, πάντως, δεν είναι νέα. Παρόμοια ζητήματα είχαν ανακύψει κατά τη μετάβαση από την ΠολΔ/1835 στον ΚΠολΔ. Καθώς τότε επικράτησε η λύση ότι κρίσιμος είναι ο χρόνος της επιταγής και όχι ο αντίστοιχος χρόνος κατάθεσης της ανακοπής, για την ενότητα του συστήματος και την ομοιόμορφη επίλυση των ζητημάτων αυτών, η ίδια λύση θα μπορούσε κάλλιστα να υιοθετηθεί και στο πλαίσιο μετάβασης από το δίκαιο του ΚΠολΔ πριν τον ν. 4335/2015 στο δίκαιο του ΚΠολΔ μετά τον ν. 4335/2015.

Ως προς τις προθεσμίες ανακοπής, σημειώνεται ότι σε αναγκαστική εκτέλεση, η οποία ξεκίνησε με επίδοση επιταγής πριν την 1.1.2016, δεν εφαρμόζονται οι νέες προθεσμίες του άρθ. 934 ΚΠολΔ, έστω κι αν η ανακοπή ασκήθηκε μετά την 1.1.2016²⁰.

Από την έναρξη ισχύος του ν. 4335/2015 μέχρι σήμερα, οι δημοσιευμένες αποφάσεις ουσίας κρίνουν συστηματικά ως κρίσιμο χρόνο μετάβασης στο νέο δίκαιο εκείνον της επίδοσης της επιταγής, εφαρμόζοντας δηλαδή κατά γράμμα το άρθ. 1 άρθρου «ένατου» § 3 εδ. πρώτο ν. 4335/2015 και ακολουθώντας την προαναφερθείσα κρατήσασα άποψη κατά την εφαρμογή του άρθ. 50 ΕισΝΚΠολΔ²¹. Η λύση αυτή δέχεται την κριτική, ότι οδηγεί σε συνεχιζόμενη εφαρμογή στις δίκες περί την εκτέλεση του προϊσχύσαντος δικαίου (άρθ. 18 ν. 4055/2012) για απροσδιόριστο ακόμη χρονικό διάστημα²².

Προς την ίδια κατεύθυνση με τις ανωτέρω πρώτες αποφάσεις κινήθηκε, κατ' αρχάς, και μία άλλη απόφαση, η ΜΠρΛαμ 113/2016²³, η οποία έκρινε ότι σε ανακοπή κατά του πίνακα κατάταξης που είχε ασκηθεί μετά την 1.1.2016 αλλά με επιταγή επιδοθείσα πριν την 1.1.2016,

309/1970, Αρμ 1971. 251· ΜΠρΚαβ 20/1969, ΝοΒ 1969. 200· ΜΠρΘηβ 21/1969, ΝοΒ 1969. 448· ΜΠρΡεθ 13/1968, ΝοΒ 1968. 1194.

(17) Βλ. αντί άλλων *Γέσιου-Φαλτσή*, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Γενικό Μέρος², 2017, § 10, αριθ. 4, σ. 207-208.

(18) ΑΠ 1213/1976, ΝοΒ 1977. 721· ΑΠ 786/1972, ΝοΒ 1973. 171· ΑΠ 616/1971, ΝοΒ 1972. 69. Ήδη και στη θεωρία υπέρ της άποψης αυτής βλ. *Νίκα*, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως Ι¹, 2010, § 4, αριθ. 5, σ. 73-74· *Μαργαρίτη*, ΚΠολΔ ΙΙ, 2012, άρθ. 50 ΕισΝΚΠολΔ, αριθ.2.

(19) Επιστημάνθησαν μάλιστα προβλήματα ως προς το παραδεκτό αίτησης αναίρεσης που πρέπει να ασκηθεί μετά την 1.1.2016 κατά αποφάσεων που δημοσιεύτηκαν πριν από αυτήν την ημερομηνία καθώς και ως προς την προθεσμία και τις διατυπώσεις κλήσης για ένορκες βεβαιώσεις επί ανακοπής που ασκείται μετά την 1.1.2016 επί διαδικασίας που ξεκίνησε με επιταγή πριν την 1.1.2016: *Π. Γιαννόπουλος*, παρατ. στις ΜΠρΘεσ 2148/2016 και ΜΠρΑθ 7189/2016, ΕΠολΔ 2017. 69επ, 71.

(20) Βλ. έτσι και υπό το άρθ. 50 ΕισΝΚΠολΔ ΑΠ 1213/1976, ΝοΒ 1977. 721· ΑΠ 786/1972. ΝοΒ 1973. 171· *Κεραμείς/Κονδύλης/Νίκας* (- *Κουσουλής*), ΚΠολΔ ΙΙ (2000), 50 ΕισΝΚΠολΔ, αριθ. 4· *Κ. Ι. Παπαδημητρίου*, ΝοΒ 1970. 1516-17. Αντίθ. ΕφΘεσ 758/1970, Αρμ 1971. 3· ΕφΑιγ 24/1971, ΑρχΝ 1971. 294· ΜΠρΑθ 1591/1970, ΝοΒ 1970. 587· *Πλαγιανάκος*, ΝοΒ 1970, σ. 1515επ.

(21) ΜΠρΘεσ 5018/2017 (πρόεδρος *Χ. Τριανταφυλλίδης*) (αδημ.)· ΜΠρΛαμ 92/2017 (πρόεδρος *Α. Καρυδά*), ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΦλωρ 78/2017 και ΜΠρΦλωρ 158/2017 (σε αμφότερες πρόεδρος *Γ. Ρόλης*), ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΖακ 115/2017 (πρόεδρος *Α. Τσώτας*), ΕφΑΔ 2017. 844· ΜΠρΞαν 67/2017 (πρόεδρος *Γ. Πλαγάκος*) (αδημ.)· ΜΠρΘεσ 2148/2016 (πρόεδρος *Κ. Βλάχου*), ΕΠολΔ 2017. 64 με αντίθ. παρατ. *Π. Γιαννόπουλου*.

(22) *Γέσιου-Φαλτσή*, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Γενικό Μέρος², 2017, § 5, αριθ. 17, σ. 82.

(23) (Πρόεδρος *Γ. Σπυρίδου*) ΕΠολΔ 2016. 425 με παρατ. *Κατηφόρη*.

εφαρμοστέα ήταν η τακτική διαδικασία σε συνδυασμό με τις διαδικαστικές αποκλίσεις του άρθ. 937 § 2, 3 (εφαρμοζόμενων δηλαδή των καταργηθέντων άρθ. 643 και 591 § 1 όπως ίσχυαν πριν τον ν. 4335/2015) και όχι η νέα (σύμφωνα με τον ν. 4335/2015) τακτική διαδικασία με την οποία η ανακοπή αυτή εισήχθη. Αντί όμως να παραπέμψει την ανακοπή για εκδίκαση στη διαδικασία που ίσχυε πριν τον ν. 4335/2015, η ανωτέρω απόφαση, με αιτιολογία αντίθετη προς τη μείζονα σκέψη της και εσφαλμένη κατ' αποτέλεσμα²⁴, παρέπεμψε την ανακοπή στη νέα διαδικασία των περιουσιακών διαφορών.

Τέλος, σύμφωνα με την ΠΠρθεσ 12935/2017²⁵, κρίθηκε ότι ζήτημα εφαρμογής του κανόνα διαχρονικού δικαίου της εκτέλεσης του ν. 4335/2015 δεν συντρέχει επί ανακοπής κατά δήλωσης τρίτου (986), αφού η συγκεκριμένη ανακοπή δεν ανοίγει δίκη περί την εκτέλεση, αλλά αποτελεί λειτουργικό υποκατάστατο της πηλαγιαστικής αγωγής στο στάδιο της εκτέλεσης, μέσω του οποίου εισάγεται προς κρίση η απαίτηση του καθ' ου σε βάρος του τρίτου προσώπου. Ομοίως σε περίπτωση συντηρητικής κατάσχεσης απαιτήσεων εις χείρας τρίτου, δεν υφίσταται καν επιταγή προς εκτέλεση που να επιδίδεται στον καθ' ου κι επομένως δεν μπορεί η επιταγή να οριοθετεί την εφαρμογή ή μη των διατάξεων του ν. 4335/2015. Συνεπώς, από άποψη διαχρονικού δικαίου, επί της ανακοπής αυτής, κρίσιμος είναι ο χρόνος άσκησης της, κατ' εφαρμογή του άρθ. 1, άρθρου «έναντου» § 1 ν. 4335/2015.

V. Διαχρονικό δίκαιο επί επανειλημμένων επιταγών προς εκτέλεση

Όπως προαναφέρθηκε, παρά τις διακυμάνσεις, ο χρόνος επίδοσης της επιταγής τείνει να αποτελέσει, στο πλαίσιο του κανόνα διαχρονικού δικαίου του άρθ. 1 άρθρου «έναντου» § 3 ν. 4335/2015, τον κανόνα επιλογής του δικαίου αναγκαστικής εκτέλεσης τόσο της διαδικασίας όσο και των δικών περί την εκτέλεση. Όμως ο κανόνας αυτός δεν επιλύει το ζήτημα της επιλογής του κατάλληλου δικαίου, όταν έχουν μεσοληβήσει περισσότερες της μίας επιταγές, είτε λόγω παραίτησης του επισπεύδοντος από την πρώτη²⁶ είτε,

το συνθέστερο, λόγω παρόδου άπρακτης της ενιαίας προθεσμίας του άρθ. 926 § 2 ΚΠολΔ. Το θέμα δεν φαίνεται να απασχόλησε τη νομολογία κατά τη μετάβαση από την ΠολΔ/1835 στον ΚΠολΔ, αν και υπήρχε όμοια διάταξη με αυτήν του άρθ. 926 § 2²⁷. Μια τάση υπέρ της υπεροχής της πρώτης χρονικά επιταγής ανιχνεύεται σε παρεμφερές ζήτημα διαχρονικού δικαίου που απασχόλησε κατά τη μετάβαση από την ΠολΔ/1835 στον ΚΠολΔ, ότι επίδοση επιταγής από άλλον δανειστή μετά τη ματαίωση πλειστηριασμού και δήλωσή του περί υποκατάστασης, δεν αποτελεί έναρξη νέας εκτέλεσης, αλλά συνέχιση της παλιάς, με συνέπεια να εφαρμόζεται το δίκαιο που ίσχυε κατά τον χρόνο της πρώτης επίδοσης²⁸. Προς την κατεύθυνση αυτήν, κατ' αποτέλεσμα, κινήθηκε ήδη η ΜΠρΑθ 7189/2016²⁹, η οποία δέχθηκε ότι κρίσιμη για την επιλογή του κατάλληλου νομοθετικού καθεστώτος είναι η πρώτη επιταγή προς πληρωμή (στην εκεί επίδικη περίπτωση, η πρώτη επιταγή είχε επιδοθεί το 2014, ακολουθούμενη από δεύτερη και τρίτη επιταγή μετά την 1.1.2016, στις 18.6.2016 και στις 15.7.2016 αντίστοιχα). Αντίθετη λύση υιοθέτησε η ΜΠρΛαμ 223/2016³⁰, η οποία δέχθηκε ότι κρίσιμος χρόνος είναι αυτός της επιταγής, που οδήγησε στη συνέχεια στην έναρξη της κύριας εκτελεστικής διαδικασίας διά της επιβολής κατάσχεσης επί χρηματικών απαιτήσεων ή διά της διενέργειας άμεσης εκτέλεσης. Δεν ενδιαφέρουν τυχόν προηγούμενες επιταγές, οι οποίες επιδόθηκαν μεν, χωρίς όμως να αρχίσει η κύρια εκτελεστική διαδικασία εντός έτους από την επίδοσή τους. Κατά την ίδια απόφαση, αν γίνει εντός έτους έναρξη της κύριας εκτελεστικής διαδικασίας βάσει επιταγής που κοινοποιήθηκε πριν τις 1.1.2016 θα τυγχάνει εφαρμογής το μέχρι τις 31.12.2015 ισχύον δίκαιο, ενώ η τυχόν επανακοινοποίηση της επιταγής μετά την 1.1.2016, προκειμένου αυτή να επιστηρίξει απλώς τη συνέχιση των υπολειπομένων πράξεων της κύριας εκτελεστικής διαδικασίας, δεν θα μεταβάλει το δίκαιο βάσει του οποίου αυτές θα διενεργούνται και θα κρίνονται.

(27) Επρόκειτο για την 864 εδ. β' ΠολΔ/1835. Βλ. σχετ. Π. Γιαννόπουλο, ΕΠολΔ 2017. 69επ, 72.

(28) ΓνμδΕισΠρΑθ 72866/1968, ΝοΒ 1968. 1259επ. Ειρ-Κορ 265/1970, Δ 1971. 158 με παρατ. Μαυραγάνη Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (- Κουσουύλης), ΚΠολΔ II (2000), 50 ΕισΝΚΠολΔ, αριθ. 1.

(29) (Πρόεδρος Η. Ξυροτύρης) ΕΠολΔ 2017. 68 με θετικές παρατ. Π. Γιαννόπουλου-πρβλ. και Νίκα, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεσεως Ι², 2017, §4, αριθ. 8, σ. 82 (σημ. 20).

(30) (Πρόεδρος Σ.-Αλ. Ζήκου) ΝΟΜΟΣ. Έτσι και η Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, Ζητήματα από το δίκαιο αναγκαστικής εκτέλεσης μετά τις τροποποιήσεις του ν. 4335/2015, Αρμ 2016. 1επ, 13-14.

(24) Κατηφόρης, παρατ. στην ΕΠολΔ 2016. 427επ (428).

(25) (Πρόεδρος Μ. Χατζηανδρέα, εισηγητής Γ. Λαζαρίδης) ΝοΒ 2017. 2077.

(26) Για την ακρίβεια, παραίτηση από την επιταγή έχει ως αποτέλεσμα να θεωρείται πως αυτή δεν ασκήθηκε υπό την έννοια ότι δεν πραγματοποιήθηκε η επίδοσή της: ενδεικτικά ΑΠ 80/2004, ΧρΙΔ 2004. 429 = Δ 2004. 991· ΑΠ 614/2001, ΕλλΔνη 2002. 120· ΕφΑθ 4450/2011, ΕΔΠολ 2012. 328· ΕφΑθ 8180/2004, ΤΝΠ ΔΣΑ.

Προς υποστήριξη της πρώτης άποψης (ότι δηλαδή κρίσιμος είναι ο χρόνος επίδοσης της πρώτης επιταγής) διατυπώθηκε το επιχείρημα, ότι οι σκοποί του άρθ. 926 § 2 ΚΠολΔ και του κανόνα διαχρονικού δικαίου είναι διαφορετικοί, καθώς η πρώτη διάταξη εξασφαλίζει τον μη αιφνιδιασμό του καθ' ου, η δεύτερη θεραπεύει την ασφάλεια δικαίου³¹, η οποία θεραπεύεται με τη γνώση του χρόνου της επιταγής ανεξάρτητα από την περαιτέρω επίσπευση πράξεων εκτέλεσης. Το ανωτέρω επιχείρημα φαίνεται να εξαντλεί την εμβέλειά του σε έναν νομοθετικό σκοπό που είναι ούτως ή άλλως κοινός σε αμφότερες τις διατάξεις. Και είναι κοινός, διότι η επιλογή παλιού ή νέου δικαίου παρέχει ασφάλεια δικαίου ανάλογη με αυτήν που παρέχει ο χρονικός περιορισμός ισχύος της επιταγής. Συνεπώς, δεν είναι η σύγκριση των νομοθετικών σκοπών κατάλληλο ερμηνευτικό κριτήριο αναζήτησης λύσης. Αλλού θα πρέπει να αναζητηθεί το κατάλληλο κριτήριο επιλογής της κρίσιμης επιταγής. Και το κριτήριο αυτό εντοπίζεται στο ίδιο το σύστημα κανόνων του διαχρονικού δικαίου. Κατά την επιλογή του δικονομικού νομοθέτη κρίσιμη κρίθηκε η έναρξη της εκτελεστικής διαδικασίας. Όχι γενικώς η οποιαδήποτε έναρξη, αλλά η έναρξη εκείνη υπό την έννοια της αφητηρίας μιας διαδικαστικής οργανικής συνέχειας. Έτσι, η επιταγή που αδρανοποιείται και από την οποία ο επισπεύδων εκπίπτει κατά το άρθ. 926 § 2 ΚΠολΔ, δεν συνιστά επιταγή που διασφαλίζει την οργανική συνέχεια της διαδικασίας. Αντιθέτως, η επιταγή που επιδίδεται και αποτελεί τη βάση της περαιτέρω εξέλιξης της διαδικασίας είναι, από πρακτική άποψη, η μόνη κρίσιμη. Και τούτο, διότι οι προς ρύθμιση διαφορές μεταξύ των υποκειμένων της εκτέλεσης και τυχόν ελλειψώματα των πράξεων εκτέλεσης αναμένεται να ανακύψουν σε αυτήν την εν εξελίξει διαδικασία, όχι σε μια ανύπαρκτη προγενέστερη, που έμεινε στην αρχή και ουδέποτε προχώρησε, όχι με μια επιταγή που επιδόθηκε κάποτε, στη συνέχεια αδρανοποιήθηκε και αποξένωσε τα υποκείμενα της εκτέλεσης από τη διαδικαστική της εμβέλεια. Ακριβώς επειδή σε αυτήν τη διαδικασία θα αναζητηθούν οι κατάλληλοι κανόνες, σκόπιμο είναι οι κανόνες αυτοί να συνδέονται αιτιωδώς και αμέσως, από χρονική άποψη, με τη διαδικασία που θα κληθούν να ρυθμίσουν. Έτσι, σε περίπτωση επίδοσης περισσότερων επιταγών, η λύση να θεωρείται κρίσιμη η επιταγή που έπεται προηγούμενης επιταγής η οποία έχει αδρανοποιηθεί ή ανακληθεί από τον επισπεύδοντα είναι λύση συμβατή με την επιλογή του νομοθέτη να θεωρεί τη διαδικασία εκτέλεσης ως οργανική ενότητα με κρίσιμο τον

(31) Π. Γιαννόπουλος, ΕΠολΔ 2017. 72, μ.π.π. ως προς τον σκοπό των διατάξεων.

πραγματικό χρόνο έναρξης και συνέχισης της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης.

VI. Διαχρονικό δίκαιο της αναγκαστικής κατάσχεσης

Με τον ν. 4335/2015 επήλθε μεταβολή στην περιγραφή των ακατάσχετων (953 § 3 ΚΠολΔ) και επιμέρους αλληλαγές στις διατυπώσεις της σχετικής διάταξης. Τα ζητήματα αυτά δεν γεννούν ιδιαίτερα προβλήματα από την άποψη του διαχρονικού δικαίου. Δεδομένου ότι με τον σχετικό κανόνα του ν. 4335/2015 ο δικονομικός νομοθέτης έμεινε πιστός στην αρχή της ενιαίας ρύθμισης του συνόλου της εκτελεστικής διαδικασίας με κρίσιμο τον χρόνο επίδοσης της επιταγής προς εκτέλεση, οι νέοι κανόνες για τα ακατάσχετα και τις διατυπώσεις της κατάσχεσης θα εφαρμοστούν εφόσον η κατάσχεση βασίζεται σε επιδοθείσα μετά την 1.1.2016 επιταγή.

Δεν είναι ανάλογα ευχερής από άποψη διαχρονικού δικαίου η επιλογή των κανόνων της μόνης κατάσχεσης (που ίσχυε πριν τον ν. 4335/2015) ή των πολλαπλών κατασχέσεων που εισήχθησαν με τον ν. 4335/2015. Και τούτο, διότι στο πλαίσιο του διαχρονικού δικαίου τίθεται το ερώτημα αν, επί διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης που έχει ήδη ξεκινήσει πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4335/2015 και δυνάμει της οποίας έχει πιθανότητα επιβληθεί κατάσχεση, κρίσιμη για την εφαρμογή του συστήματος πολλαπλών κατασχέσεων είναι η επίδοση της επιταγής του πρώτου δανειστή ή του κάθε επόμενου δανειστή που επιδιώκει την επιβολή δεύτερης κατάσχεσης. Στη μεν περίπτωση που θεωρηθεί κρίσιμη η επιταγή του πρώτου δανειστή που έλαβε χώρα πριν την 1.1.2016, περισσότερες κατασχέσεις επί ήδη κατασχεμένου πράγματος θα απαγορεύονται δυνάμει των προϊσχυσάντων άρθ. 958 § 2 και 997 § 5 ΚΠολΔ. Αντιθέτως, στην περίπτωση που θεωρηθεί κρίσιμη η επιταγή του κάθε επόμενου δανειστή, τότε σε εκτέλεση που ξεκίνησε πριν από την 1.1.2016 θα επιτρέπονται πολλαπλές κατασχέσεις. Η δεύτερη λύση που υιοθετήθηκε ήδη από μία απόφαση³² έχει το μειονέκτημα ότι θα διεξάγονται περισσότερες από μια διαδικασίες στο ίδιο αντικείμενο που θα διέπονται από δύο διαφορετικά νομοθετικά καθεστώτα, γεγονός που θα προκαλέσει ανασφάλεια δικαίου. Η πρώτη λύση, να θεωρηθεί δηλαδή κρίσιμη η επιταγή του πρώτου δανειστή, φαίνεται πιο δόκιμη, καθώς εξασφαλίζει την ενότητα του συστήματος και την ασφάλεια δικαίου³³.

(32) ΜΠοΑθ 1480/2017, ΝοΒ 2018. 65.

(33) Έτσι Γέσιου-Φαλτσή, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Γενικό Μέρος², 2017, § 5, αριθ. 19, σ. 83.

As σημειωθεί ότι υπάρχει η πιθανότητα επίδοσης επιταγής πριν από την 1.1.2016 και παρέλευσης έτους από την επίδοσή της χωρίς εν τω μεταξύ να έχει επιβληθεί κατάσχεση. Η αποδυνάμωση της επιταγής αυτής (926 § 2 ΚΠολΔ) και η επίδοση νέας μετά την 1.1.2016 θα καθιστά κρίσιμη την νέα επιταγή, κατά τα όσα, εξ άλλου, προαναφέρθηκαν³⁴, αφού η νέα μετά την 1.1.2016 επιταγή επιτρέπει την υπαγωγή της κατάσχεσης στους νέους κανόνες του ν. 4335/2015 κι επομένως στις νέες διατυπώσεις της κατάσχεσης και στο σύστημα των πολλαπλών κατασχέσεων.

Σε σχέση με αυτό το ζήτημα, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η μη επιβολή κατάσχεσης από τον επισπεύδοντα μέχρι την 1.1.2016, παρά την επιλογή του να επιδώσει την επιταγή πριν την 1.1.2016, αποτελεί επιλογή νομοθετικού καθεστώτος εκ μέρους του επισπεύδοντος που θα μπορούσε να ελεγχθεί ως κακόπιστη. Η σκέψη αυτή δεν φαίνεται πειστική. Και τούτο, διότι (α) δημοσιεύοντας ο νομοθέτης τον ν. 4335/2015 (μαζί με τις διατάξεις διαχρονικού δικαίου) στις 23.7.2015, έδωσε περιθώριο στα υποκείμενα επικείμενων διαδικασιών εκτέλεσης, τουλάχιστον από τον ανωτέρω χρόνο δημοσίευσης και μετά, να επιλέξουν το νομοθετικό καθεστώς της διαδικασίας και (β) η επιλογή του χρόνου επίσπευσης της αναγκαστικής εκτέλεσης, αμέσως μετά την επιταγή, είναι νόμιμη σε κάθε περίπτωση, αφού αποτελεί έκφραση της αρχής της διαθέσεως και της πρωτοβουλίας του επισπεύδοντος (927 ΚΠολΔ).

VII. Διαχρονικό δίκαιο αναγγελίας, διατυπώσεων αναγκαστικής κατάσχεσης και πλειστηριασμού

Ελλείψει ειδικής διάταξης διαχρονικού δικαίου, ακολουθείται ο γενικός κανόνας, ότι οι νέες διατάξεις για την αναγγελία εφαρμόζονται εφόσον η επιταγή επιδόθηκε μετά την 1.1.2016³⁵.

Ως προς τις νέες διατάξεις της αναγκαστικής κατάσχεσης και του πλειστηριασμού το άρθρ. 1 άρθρο «ένατο» §§ 11-13 και 16 εξάρτησε την έναρξη της εφαρμογής τους από την έκδοση μιας σειράς π.δ. που τελικώς εκδόθηκαν³⁶. Παράλληλα, στις §§ 14, 15 περιλήφθηκαν μεταβα-

τικές διατάξεις για τους πλειστηριασμούς έως την έκδοση των π.δ.. Συνεπώς, οι νέες διατάξεις άρχισαν να εφαρμόζονται σταδιακά μετά την 1.1.2016 σύμφωνα με τις ως άνω ειδικές διατάξεις. Ωστόσο, όλες αυτές οι διατάξεις διαχρονικού δικαίου του ν. 4335/2015 ουσιαστικώς πέρασαν σε δεύτερη μοίρα μετά τον νεότερο ν. 4472/2017 και τη με αυτόν εισαγωγή του θεσμού του ηλεκτρονικού πλειστηριασμού, όπου περιλήφθηκαν ειδικές ρυθμίσεις διαχρονικού δικαίου και μετάβασης από τον ν. 4335/2015 στον ν. 4472/2017 (άρθρ. 60 ν. 4472/2017).

VIII. Οι ειδικές διατάξεις διαχρονικού δικαίου για τους ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς

1. Μεταβατικό δίκαιο από τον ν. 4472/2017 στον ν. 4512/2018

Ο θεσμός των ηλεκτρονικών πλειστηριασμών εισήχθη αρχικώς με το άρθρ. 59 ν. 4472/2017, με το οποίο περιλήφθηκε στον ΚΠολΔ νέο άρθρ. 959Α. Η διάταξη αυτή είχε βραχύβια ισχύ, δηλαδή από τις 19.5.2017³⁷, οπότε ο ν. 4472/2017 δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ, μέχρι τις 21.2.2018, δηλαδή μέχρι την ημερομηνία έναρξης ισχύος των νέων διατάξεων κατ' άρθρ. 208 § 1 ν. 4512/2018, οπότε και καταργήθηκε το άρθρ. 959Α ΚΠολΔ και οι διατάξεις για τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό, ως μοναδικό μέσο διεξαγωγής πλειστηριασμού, ενσωματώθηκαν στο άρθρ. 959 ΚΠολΔ και στο άρθρ. 998 ΚΠολΔ, τα οποία και τροποποιήθηκαν διά του άρθρ. 207 §§ 6, 7, 15 ν. 4512/2018. Μάλιστα, ως ειδική ρύθμιση μεταβατικού δικαίου, το προ-

110/17.9.2015) «Διαδικασία ηλεκτρονικής δημοσίευσης αποσπάσματος κατασχετήριας έκθεσης και περιλήψεων πράξεων και δηλώσεων στην ιστοσελίδα δημοσιεύσεων πλειστηριασμών του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων - Τομέα Ασφάλισης Νομικών (ΕΤΑΑ-ΤΑΝ)», π.δ. 95/30.8.7.9.2016 (ΦΕΚ Α' 162/7.9.2016) «Διαδικασία ηλεκτρονικής δημοσίευσης απόφασης δικαστηρίου στην ιστοσελίδα δημοσιεύσεων πλειστηριασμών του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων Τομέα Ασφάλισης Νομικών (ΕΤΑΑΤΑΝ), μετά από την άσκηση ανακοπής σύμφωνα με το άρθρο 954 § 4 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας» και ΥΑ 8055/2017 (ΦΕΚ Β' 421/14.2.2017) «Έναρξη της εισαγωγής των στοιχείων των αποφάσεων από τις γραμματείες των Δικαστηρίων στην ιστοσελίδα του ΕΤΑΑ-ΤΑΝ από την 1η Μαρτίου 2017».

(37) Ως κανόνας μετάβασης στο νέο δίκαιο τέθηκε η επίδοση επιταγής μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4472/2017 στις 19 Μαΐου 2017 (ΦΕΚ Α' 74/19.5.2017) (άρθρ. 60 § 1 σε συνδ. με άρθρ. 164 ν. 4472/2017). Όμως οι §§ 8 - 14 του άρθρ. 959Α τέθηκαν σε ισχύ λίγο αργότερα, στις 31 Ιουλίου 2017 (60 § 6 ν. 4472/2017), δηλαδή στην πραγματικότητα, λόγω της αναστολής των πλειστηριασμών κατά τον Αύγουστο, από την 1η Σεπτεμβρίου 2017.

(34) Βλ. ό.π. § V.

(35) *Απαλαγάνη*, Συστηματική παρουσίαση των βασικών τροποποιήσεων του ΚΠολΔ², 2017, σ. 69. Για την εφαρμογή του νέου άρθρ. 972 ΚΠολΔ στους πλειστηριασμούς κατά τον ΚΕΔΕ βλ. ΓνΝΣΚ 182/2016, ΕφΑΔ 2017. 846επ.

(36) Βλ. π.δ. 59/27.5.2016 (ΦΕΚ Α' 95 /27.5.2016) «Τρόπος προσδιορισμού της εμπορικής αξίας του ακινήτου που κατάσχετα σύμφωνα με τον ΚΠολΔ και καθορισμός του αρμοδίου οργάνου προσδιορισμού της αξίας», π.δ. 67/2015 (ΦΕΚ Β'

αναφερθέν άρθ. 208 § 1 ν. 4512/2018 έθεσε τον γενικό κανόνα, ότι από τις 21.2.2018 οι πλειστηριασμοί διεξάγονται αποκλειστικά και μόνο με ηλεκτρονικά μέσα, ανεξάρτητα από τον χρόνο επίδοσης της επιταγής και επιβολής της κατάσχεσης³⁸. Το ίδιο ισχύει και σε κάθε άλλη περίπτωση κατάθεσης δήλωσης συνέχισης ή υποκατάστασης κατά το άρθ. 973 ή ορισμού νέας ημερομηνίας πλειστηριασμού, κατά το άρθ. 966 § 3 και 4 και στον αναπλειστηριασμό κατά το άρθ. 965 § 5 ΚΠολΔ. Περαιτέρω, για τους πλειστηριασμούς που είχαν ήδη οριστεί πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4512/2018 να πραγματοποιηθούν με φυσικό τρόπο οποτεδήποτε μετά τις 21.2.2018 και έχει ήδη συντελεστεί η σχετική προδικασία τους, αυτοί διενεργούνται με ηλεκτρονικά μέσα, από τις 14:00 έως τις 18:00, εφόσον δεν αλληλάζει η ημερομηνία διενέργειας και ο υπάλληλος του πλειστηριασμού, με μόνη διατύπωση την ανάρτηση αναγγελίας από τον συμβολαιογράφο στο ηλεκτρονικό σύστημα δέκα εργάσιμες ημέρες πριν την ημερομηνία διενέργειας του πλειστηριασμού. Αν όμως αλληλάζει η ημερομηνία διενέργειας ή ο υπάλληλος του πλειστηριασμού (κατ' άρθ. 60 § 3 ν. 4472/2017, όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 208 § 1 ν. 4512/2018³⁹) ο επισπεύδων είναι υποχρεωμένος να γνωστοποιήσει τη μεταβολή του τρόπου και του χρόνου διενέργειάς τους με σχετική εντολή προς τον δικαστικό επιμελητή για την έκδοση νέου αποσπάσματος της κατασχετήριας έκθεσης. Στο νέο απόσπασμα γίνεται μεία μόνον της αρχικής κατασχετήριας έκθεσης και της μεταβολής του τρόπου και του χρόνου διενέργειας του πλειστηριασμού. Ο δικαστικός επιμελητής επαναλαμβάνει την προδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά τα

(38) Εξαιρετική διάταξη εισάγει το άρθ. 60 § 12 ν. 4472, όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 208 § 1 και προβλέπει ότι οι καταργούμενες ή τροποποιούμενες διατάξεις με το άρθρο 207 ν. 4512/2018 αναφορικά με την κύρια διαδικασία των φυσικών πλειστηριασμών, διατηρούνται σε ισχύ ειδικά για τους διενεργούμενους κατά ΚΕΔΕ φυσικούς πλειστηριασμούς έως 30.4.2018.

(39) Στην εντολή του επισπεύδοντος μπορεί να περιλαμβάνεται και δήλωσή του για την αντικατάσταση του συμβολαιογράφου που είχε οριστεί αρχικά ως υπάλληλος του πλειστηριασμού, εφόσον ο τελευταίος δεν έχει πιστοποιηθεί ή δεν μπορεί να ασκήσει τα καθήκοντά του για οποιονδήποτε λόγο. Με την ως άνω δήλωσή του, ο επισπεύδων μπορεί να επιλέξει πιστοποιημένο συμβολαιογράφο του συμβολαιογραφικού συλλόγου του τόπου εκτέλεσης ή, αν αυτό δεν είναι δυνατό, του συμβολαιογραφικού συλλόγου της πρωτεύουσας του κράτους. Η σχετική εντολή του επισπεύδοντος μνημονεύεται υποχρεωτικά στο νέο απόσπασμα της κατασχετήριας έκθεσης που εκδίδει ο δικαστικός επιμελητής του τόπου εκτέλεσης.

άρθρα 955 και 995 ΚΠολΔ μόνο ως προς τις επιδόσεις και δημοσιεύσεις του νέου αποσπάσματος της κατασχετήριας έκθεσης. Αν έχουν επιβληθεί περισσότερες κατασχέσεις ή έχουν κατατεθεί αναγγελίες, ο επισπεύδων δανειστής οφείλει να γνωστοποιήσει τη μεταβολή του τρόπου και του χρόνου διενέργειας του πλειστηριασμού στους λοιπούς κατασχόντες ή απλώς αναγγελθέντες δανειστές. Ο ως άνω πλειστηριασμός είναι άκυρος, αν δεν τηρηθούν οι ως άνω διατυπώσεις το αργότερο δέκα (10) ή είκοσι (20) εργάσιμες ημέρες, κατά τις προεκτεθείσες διακρίσεις πριν από την ορισθείσα αρχικά ημερομηνία διενέργειας του φυσικού πλειστηριασμού.

2. Μεταβατικό δίκαιο από τον ν. 4335/2015 στον ν. 4472/2017

Ο ν. 4512/2018 (άρθ. 60 § 9 και 10 ν. 4472/2017 όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 208 § 1) προβλέπει ότι οι ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί που είχαν οριστεί να διεξαχθούν πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4512/2018 διενεργούνται σύμφωνα με τους όρους τους, χωρίς οποιαδήποτε μεταβολή, ενώ οι πλειστηριασμοί και συναφείς δικαστικές και εξώδικες πράξεις που διενεργήθηκαν μέχρι την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού διέπονται από τα άρθ. 59 και 60 ν. 4472/2017 πριν το τελευταίο αντικατασταθεί με το άρθ. 208 § 1 ν. 4512/2018. Όμως μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4512/2018, η προδικασία και η κύρια διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης διέπονται από τις διατάξεις του ν. 4512/2018.

Επειδή, λοιπόν, οι πλειστηριασμοί που διενεργήθηκαν μέχρι την έναρξη ισχύος του ν. 4512 διέπονται από τα άρθ. 59 και 60 ν. 4472/2017 όπως ίσχυαν πριν τις 21.2.2018, κρίνεται σκόπιμο να παρατεθούν και οι ρυθμίσεις διαχρονικού δικαίου του άρθ. 60 ν. 4472/2017. Ως κανόνας μετάβασης στο δίκαιο του ν. 4472/2017 είχε τεθεί η επίδοση επιταγής μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4472/2017 στις 19 Μαΐου 2017 (ΦΕΚ Α' 74/19.5.2017) (άρθ. 60 § 1 σε συνδ. με άρθ. 164 ν. 4472/2017). Εκτός του ανωτέρω κανόνα, η μεταβατική διάταξη του ν. 4472/2017 αντιμετώπιζε περιπτώσεις ήδη συντελεσμένων προδικασιών πλειστηριασμού κατά τις 19.5.2017 (κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4472/2017) και προέβλεπε διαφορετική ρύθμιση ανάλογα με την ημερομηνία επίδοσης της επιταγής, αν δηλαδή αυτή η επίδοση έγινε πριν ή μετά την 1.1.2016.

Στην περίπτωση που η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση είχε λάβει χώρα πριν την 1.1.2016 και στις 19.5.2017 (κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4472/2017) είχε ήδη συντελεστεί η προδικασία του πλειστηριασμού και είχε οριστεί ημερομηνία του, ο επισπεύδων μπορούσε να ζητήσει τη διενέργεια του πλειστηριασμού με ηλεκτρονικά μέσα, υπό την προϋπόθεση ότι δεν είχε ήδη (πριν την 19.5.2017)

ασκηθεί και κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4472/2017 δεν εκκρεμούσε ανακοπή κατά της εκτέλεσης ή ανακοπή του άρθ. 954 § 4 ΚΠολΔ ή αίτηση αναστολής του πλειστηριασμού του άρθ. 1000 ΚΠολΔ. Εφόσον λοιπόν ενόψει φυσικού πλειστηριασμού εκκρεμούσαν τα ανωτέρω ένδικα βοηθήματα, η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 959Α ΚΠολΔ αποκλείεται (άρθ. 60 § 3 ν. 4472/2017 στην αρχική μορφή του). Στην πραγματικότητα, με την ανωτέρω ρύθμιση η δυνατότητα μετατροπής σε ηλεκτρονικό πλειστηριασμό, όσων εκκρεμών φυσικών πλειστηριασμών επισπεύστηκαν κατά το δίκαιο που ίσχυε πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4335/2015, καθίστατο, εμμέσως πλην σαφώς, περιοριστική και πάντως όλως εξαιρετική.

Αντιθέτως, στην περίπτωση που η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση είχε διενεργηθεί *μετά την 1.1.2016*, ένας πλειστηριασμός μπορούσε να μεταβληθεί από φυσικός σε ηλεκτρονικός. Μάλιστα, τούτο μπορούσε να γίνει ακόμα κι αν εκκρεμούσε ανακοπή του άρθ. 933 ΚΠολΔ ή ανακοπή του άρθ. 954 §4 ΚΠολΔ ή αίτηση αναστολής του άρθ. 1000 ΚΠολΔ⁴⁰, κάτι που φαίνεται εύλογο, αφού, υποτίθεται, η έκδοση των ανωτέρω αποφάσεων, κατά τη νέα δομή των δικών περί την εκτέλεση, υποχρεωτικά λαμβάνει χώρα πριν τη διενέργεια του πλειστηριασμού. Για να γίνει η ως άνω μετατροπή, όμως, έπρεπε επί ποινή ακυρότητας (άρθ. 60 § 2 τελευταίο εδάφιο ν. 4472/2017 στην αρχική του μορφή), να ακολουθηθούν συγκεκριμένες διατυπώσεις⁴¹.

Αν είχαν επιβληθεί περισσότερες κατασχέσεις⁴² ή αν είχαν κατατεθεί αναγγελίες⁴³, ο επισπεύδων δανειστής

όφειλε να γνωστοποιήσει ότι επιλέγει τη διενέργεια του πλειστηριασμού κατά το άρθ. 959Α ΚΠολΔ και στους λοιπούς κατασχόντες ή απλώς αναγγελθέντες δανειστές (60 § 2 εδ. πέμπτο ν. 4472/2017).

Οι διατάξεις του άρθρου 959Α ΚΠολΔ μπορούσαν να εφαρμοστούν σε περίπτωση υποκατάστασης (973 ΚΠολΔ) ή ορισμού νέας ημερομηνίας πλειστηριασμού (966 §3 και 4 ΚΠολΔ), μετά την ακύρωση της εκτέλεσης ή την ευδοκίμηση της διορθωτικής ανακοπής (954 § 4 ΚΠολΔ) ή της αίτησης αναστολής (1000 ΚΠολΔ), καθώς και στον αναπλειστηριασμό (965 § 5 ΚΠολΔ) (60 § 4 ν. 4472/2017). Τούτο είναι αναμφίβολο για όσους πλειστηριασμούς η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση είχε διενεργηθεί μετά την 1.1.2016. Ζήτημα τέθηκε για όσους πλειστηριασμούς των οποίων η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση είχε διενεργηθεί πριν την 1.1.2016. Η ως άνω διάταξη της § 4 φαίνεται πως ήταν ειδική της § 3 του άρθ. 60 (που κατά τα προαναφερθέντα απέκλειε τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό όταν εκκρεμούσαν ένδικα βοηθήματα σε εκτελέσεις που επισπεύστηκαν πριν την 1.1.2016). Επομένως, θα μπορούσε νέος πλειστηριασμός (κατόπιν ακύρωσης προηγούμενου ή διόρθωσης ή μετά από ματαίωση και υποκατάσταση) ή ο αναπλειστηριασμός να διεξαχθεί ως ηλεκτρονικός, μολονότι ο προηγούμενος είχε επισπευστεί ως φυσικός.

Τέλος, από την έναρξη ισχύος του ν. 4472/2017 οι διατάξεις του άρθρου 959Α ΚΠολΔ εφαρμόζονταν υποχρεωτικά και για τους αναφερόμενους στο άρθ. 54 ΚΕΔΕ (ν.δ. 356/1974) πλειστηριασμούς.

ΙΧ. Διαχρονικό δίκαιο του πίνακα κατάταξης και των προνομίων

Ο κανόνας διαχρονικού δικαίου του ν. 4335/2015 αλλιά και του ν. 4512/2015, που επίσης τροποποίησε τους κανόνες των προνομίων, δεν περιλαμβάνει ειδικό κανόνα για τη ρύθμιση του δικαίου των προνομίων. Σε αντίστοιχη επιλογή, να μην περιλάβει τέτοιον ειδικό κανόνα διαχρονικού δικαίου για τα προνόμια, είχε προβεί και ο νομοθέτης του ΚΠολΔ στον κανόνα του άρθ. 50 ΕισΝΚΠολΔ. Τούτο ήταν εν πολλοίς αναμενόμενο, καθώς ήδη υπό την ΠοΔ/1835 είχε αποκρυσταλλωθεί από τη νομολογία ο κανόνας ότι η ύπαρξη του προνομίου και η σειρά κατάταξης του προνομίου δανειστή διέπονται από τον νόμο που ισχύει κατά τον χρόνο της κατάταξης⁴⁴. Μάλιστα, αξι-

(40) Εξ αντιδιαστολής επιχείρημα από το άρθ. 60 § 3 ν. 4472/2017.

(41) Δηλαδή (i) με εντολή του επισπεύδοντος (927 ΚΠολΔ) στην οποία γίνεται μνεία της κατασχρητικής έκθεσης, να γνωστοποιηθεί η μεταβολή του τρόπου και του χρόνου διενέργειας του πλειστηριασμού (άρθ. 59 § 1 ν. 4472/2017), (ii) να επαναληφθεί από τον δικαστικό επιμελητή η προδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά τα άρθ. 955 και 995 ΚΠολΔ μόνο ως προς τις επιδόσεις και δημοσιεύσεις της επιταγής προς εκτέλεση της γνωστοποίησης της μεταβολής του τρόπου και του χρόνου διενέργειας του πλειστηριασμού (60 § 2 εδ. δεύτερο και τρίτο ν. 4472/2017). Οι υπό β' διατυπώσεις έπρεπε να ολοκληρωθούν το αργότερο δύο (2) μήνες πριν την ημερομηνία διεξαγωγής του πλειστηριασμού (άρθ. 60 § 2 εδ. τέταρτο ν. 4472/2017).

(42) Εκ των πραγμάτων τούτο ενδέχεται να συμβεί μετά την 1.1.2016, αφού πριν από εκείνη την ημερομηνία δεν ίσχυε το σύστημα των πολλαπλών κατασχέσεων κατά το άρθ. 1 άρθρο «έναντο» § 3 ν. 4335/2015.

(43) Θεωρητικώς, αναγγελίες σε πλειστηριασμό που επισπεύστηκε πριν την 1.1.2016 και εκκρεμούσε μετά την 17.5.2017

και επί του οποίου δεν εκκρεμούσαν οι προβλεπόμενες στο άρθ. 60 § 3 ν. 4472/2017 δίκες περί την εκτέλεση.

(44) Ολομ.ΑΠ 329/1937, ΕΕΝ 1937. 832. ΑΠ 402/1966, Ελλ.Δνη 1967. 265. ΑΠ 49/1944, Θ.Μ.Δ. 245. *Ευκλείδης/Παπαδόπουλος*, Ερμ. ΠολΔ Ι³, 1932, § 13, σ. 42. *Κιτσικόπουλος*, ΠολΔ, τ. 8,

ζει να σημειωθεί ότι υπό το καθεστώς του άρθ. 50 § 1 ΕισΝΚΠολΔ, με τον οποίο εισήχθη η αρχή της ενιαίας ρύθμισης του συνόλου της εκτελεστικής διαδικασίας με κρίσιμο τον χρόνο επίδοσης της επιταγής προς εκτέλεση, η αρχή αυτή επιβίωσε ως εξαιρετικός κανόνας. Με αυτόν τον τρόπο, διασπάται η ανωτέρω αρχή και καθίσταται κρίσιμος για τη ρύθμιση των προνομίων όχι ο χρόνος επίδοσης της επιταγής αλλά ο χρόνος σύνταξης του πίνακα κατάταξης⁴⁵, ως ειδική εκδήλωση της αντίθετης αρχής, ότι κάθε διαδικαστική πράξη κρίνεται με βάση το δίκαιο που ισχύει, όταν επιχειρείται⁴⁶. Ο ειδικός κανόνας διαχρονικού δικαίου των προνομίων βασίζεται στην αιτιολογία ότι «η προτίμηση λόγω του προνομίου δεν αποτελεί στοιχείο της απαίτησης, αλλά αφορά τη σχέση των απαιτήσεων μεταξύ τους ως εκ της συνδρομής περισσότερων δανειστών»⁴⁷.

Μια συγκριτική επισκόπηση των κανόνων διαχρονικού δικαίου του ΕισΝΚΠολΔ (άρθ. 50) και του ν. 4335/2015 (άρθ. 1 άρθρου «ένατου» § 3 εδ. α') οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι κανόνες διαχρονικού δικαίου για τα προνόμια είναι απολύτως όμοιοι, αφού για την εφαρμογή του νέου δικαίου προβλέπονται ως κρίσιμη την επίδοση της επιταγής. Συνεπώς, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, ο κανόνας που ίσχυε από τη μετάβαση από την ΠολΔ/1835 στον ΚΠολΔ θα ισχύει αντιστοίχως από τη μετάβαση από τον ΚΠολΔ πριν από τον ν. 4335/2015 στο νομοθετικό καθεστώς υπό τον ν. 4335/2015 (και αντιστοίχως από τον ν. 4335/2015 στον ν. 4512/2018). Επομένως, για την επιλογή του δικαίου που διέπει την κατάταξη των προνομίων, κρίσιμος, κατά το διαχρονικό δίκαιο, θεωρείται ο χρό-

νος σύνταξης του πίνακα κατάταξης, ανεξάρτητα από τον χρόνο γέννησης των εξοπλισμένων με προνόμιο απαιτήσεων ή τον χρόνο έναρξης της εκτελεστικής διαδικασίας⁴⁸.

Αξίζει πάντως να αναφερθεί και η εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη, που βασίζεται συνδυαστικά στο γράμμα του νόμου, σε εξ αντιδιαστολής επιχείρημα και σε τελεολογικές αναφορές. Κατά την άποψη αυτήν, η άντληση επιχειρημάτων από τη νομολογία που διαμορφώθηκε υπό την παρεμφερή διατύπωση του άρθ. 50 ΕισΝΚΠολΔ δεν είναι ασφαλής, επειδή ο νομοθέτης του ν. 4335/2015, σε όποια σημεία ηθέλησε ειδικότερη διάταξη διαχρονικού δικαίου κατά παρέκκλιση του άρθ. 1 άρθρου «ένατου» § 3, την έθεσε ρητά. Αφού δεν όρισε για τα προνόμια κάτι ειδικότερο, ηθέλησε να υπαχθούν και αυτά στον γενικό κανόνα διαχρονικού δικαίου (τον χρόνο επίδοσης της επιταγής). Άλλωστε, κατά την ίδια αυτήν άποψη, θα ήταν ανεπιεικές για τους δανειστές, των οποίων περιορίζεται η προνομιακή κατάταξη, να έχουν αναγγελθεί πριν την 1.1.2016 (ή αντιστοίχως πριν την 17.1.2018, οπότε άρχισε να ισχύει το νέο δίκαιο των προνομίων κατ' άρθ. 176 ν. 4512/2018) και να αποβάλλονται από το συμπτωματικό γεγονός ότι, ενώ ο συμβολαιογράφος όφειλε να συντάξει τον πίνακα κατάταξης μέχρι το τέλος του 2015, το έπραξε μέσα στο 2016 (ή αντίστοιχα μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4512/2018). Η συστοίχιση των δανειστών στις νέες ρυθμίσεις μετά το ασφαλές και κοινό ως προς όλους γεγονός της επίδοσης της επιταγής που οδηγεί τελικά στον πλειστηριασμό μετά την 1.1.2016 (ή 17.1.2018), οδηγεί στην επιδιωκόμενη ασφάλεια δικαίου⁴⁹.

1952, σ. 7304επ. Μπρίνιας, Διαχρονικόν Δίκαιον προνομίων, ΝοΒ 1970. 374. Απαλαγάκη, Ζητήματα διαχρονικού και διατοπικού δικαίου των προνομίων, ιδίως κατά τον ΚΠολΔ, Δ 1993. 846επ, 848. Αρβανιτάκης, Διαχρονικό δίκαιο των προνομίων κατά τους ν. 4335/2015 και 4336/2015 (γνμδ), ΕΠολΔ 2016. 373επ, 377.

(45) Βλ. σχετ. ΟλομΑΠ 21/1994, ΕλλΔνη 1995. 574 = ΕΕΝ 1994. 394 = ΑρχΝ 1995. 313 = ΕΔΚΑ 1995. 232. ΑΠ 724/2017, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1404/2007, ΝΟΜΟΣ. Πρβλ. επίσης ΑΠ 681/2004, ΧρΙΔ 2004. 998 = ΕΕμπΔ 2004. 606. Βλ. και Κατηφόρη, Οι προνομιούχες απαιτήσεις κατά τον ΚΠολΔ, 2003, σ. 148. Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα (- Κουσουλή), ΚΠολΔ ΙΙ (2000), 50 ΕισΝΚΠολΔ, αριθ. 5. Αρβανιτάκη, Διαχρονικό δίκαιο των προνομίων κατά τους ν. 4335/2015 και 4336/2015 (γνμδ), ΕΠολΔ 2016. 373επ, 377. Απαλαγάκη, Ζητήματα διαχρονικού και διατοπικού δικαίου των προνομίων, ιδίως κατά τον ΚΠολΔ, Δ 1993. 843επ, 862-863.

(46) Νίκας, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως Ι², 2017, § 4, αριθ. 8, σ. 82.

(47) ΟλομΑΠ 21/1994, ΕλλΔνη 1995. 574.

(48) Έτσι Αρβανιτάκης, Διαχρονικό δίκαιο των προνομίων κατά τους ν. 4335/2015 και 4336/2015 (γνμδ), ΕΠολΔ 2016. 373επ, 378-379. Ήδη από τη νομολογία υπέρ αυτής της άποψης βλ. ΜΠρΘεσ 5018/2017 (πρόεδρος Χ. Τριανταφυλλίδης) (αδημ.)· ΜΠρΞαν 67/2017 (πρόεδρος Γ. Πλαγάκος) (αδημ.).

(49) Απαλαγάκη, Συστηματική παρουσίαση των βασικών τροποποιήσεων του ΚΠολΔ², 2017, σ. 69-70. Πρόσθετη επιχειρηματολογία επίσης σε Μακρίδου/Απαλαγάκη/Διαμαντόπουλο, Πολιτική Δικονομία (θεωρία, νομολογία, υποδείγματα), 2016, σ. 48-51. Ήδη από τη νομολογία υπέρ αυτής της άποψης η ΜΠρΒολ 99/2017 (πρόεδρος Π. Μιχαηλίδου), ΤΝΠ ΔΣΑ, με τις εξής σκέψεις: «Μεταξύ των τελευταίων αυτών διατάξεων (ενν. διαχρονικού δικαίου της αναγκαστικής εκτέλεσης) δεν περιλαμβάνονται και οι σχετικές με την κατάταξη διατάξεις... και δεν ορίστηκε ειδικά για την κατάταξη ότι οι νέες διατάξεις εφαρμόζονται εάν ο πίνακας κατατάξεως συνταχθεί μετά την 1.1.2016, αλλά αφορά ήδη προηγουμένως διενεργηθέντα πλειστηριασμό και γενικά διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως, η οποία ξεκίνησε πριν από την 1.1.2016. Εάν ήθελε ο νομοθέτης να ρυθμίσει διαφορετικά το εν λόγω ζήτημα θα το έπραττε ρητά, όπως έπραξε με άλλα

Η δεύτερη άποψη ίσως δίδει δυσανάλογη σημασία στη διακύμανση του χρόνου σύνταξης του πίνακα κατάταξης, αφού τελικά ο χρόνος σύνταξης του πίνακα κατάταξης οριοθετείται κάπως κατά το άρθρ. 974 ΚΠολΔ. Ωστόσο, η υπογράμμιση του ζητήματος δεν είναι χωρίς ουσία. Κάθε άλλη. Με τις συχνές νομοθετικές μεταβολές των προνομίων⁵⁰, είναι πιθανές και στο μέλλον δυσάρεστες εκπλήξεις για τους αναγγεθθέντες δανειστές, στην περι-

πτωση που επέλθει νομοθετική μεταβολή μετά την αναγγελία των απαιτήσεών τους και πριν από τη σύνταξη του πίνακα κατάταξης⁵¹. Και μόνο για τον λόγο αυτόν, η δεύτερη άποψη, παρά το γεγονός ότι έχει να αντιπαλέψει την κρατούσα πρώτη άποψη και (κυρίως) τη στιβαρή πολυετή παράδοση που τη συνοδεύει, έχει το πλεονέκτημα ότι οδηγεί στην επιδιωκόμενη από το διαχρονικό δίκαιο ασφάλεια δικαίου, με πειστικό επιχείρημα ότι η κρατούσα γνώμη δεν βασίζεται σε ειδική, διαφορετική διάταξη διαχρονικού δικαίου.

επιμέρους ζητήματα στη διάταξη του άρθρου 9 ν. 4335/2015 (βλ. λ.χ. § 15, περ. α' έως και ε'), αλλά και στο παρελθόν με τα άρθρα 41 § 5 ν. 3863/2010 και 72 § 5 ν. 3994/2011, ...Και είναι βέβαια αλήθεια ότι η απολύτως κρατούσα στη νομολογία άποψη, που διαμορφώθηκε πριν από τον ν. 4335/2015, αλλά και τους ως άνω ν. 3863/2010 και ν. 3994/2011, ...είναι ότι τα προνόμια των απαιτήσεων κρίνονται σύμφωνα με τον νόμο τον ισχύοντα κατά τον χρόνο σύνταξης του πίνακα κατάταξης ή του λογαριασμού διανομής, ...πλην όμως η άποψη αυτή δεν μπορεί να τύχει παραδοχής για τις αναγκαστικές εκτελέσεις που ξεκίνησαν πριν από τις 1.1.2016 με την επίδοση σχετικής επιταγής προς εκτέλεση, αλλά όμως ο πίνακας κατάταξης τους συντάχθηκε μετά την ημερομηνία αυτή, ...Άλλωστε, η συστοίχιση των δανειστών στις νέες ρυθμίσεις του ν. 4335/2015, μόνο εάν η επιταγή προς εκτέλεση, και συγκεκριμένα αυτή που οδηγεί τελικά στον πλειστηριασμό, επιδοθεί μετά την 1.1.2016, δημιουργεί ίδιου βαθμού διαδικαστική ασφάλεια για το σύνολο των δανειστών, των υποκειμένων της αναγκαστικής εκτέλεσεως και τα ίδια τα όργανα αυτής...».

(50) Αρβανιτάκης, Διαχρονικό δίκαιο των προνομίων κατά τους ν. 4335/2015 και 4336/2015 (γνμδ), ΕΠολΔ 2016. 373επ, 374.

Χ. Αντί επιλόγου

Σε μια εποχή όπου η νομοθέτηση γίνεται εσπευσμένα και οι τροποποιήσεις νομοθετημάτων είναι συχνές, παρατηρείται το φαινόμενο να λείπουν διατάξεις διαχρονικού δικαίου ή, αν υπάρχουν τέτοιες διατάξεις, αυτές, αντί να συμβάλλουν στην ασφάλεια δικαίου, να προκαλλούν περισσότερο προβλήματα από όσα καλούνται να επιλύσουν. Όπως διαπιστώθηκε στην παρούσα μελέτη, σε γενικές γραμμές οι κανόνες διαχρονικού δικαίου της αναγκαστικής εκτέλεσης είναι σαφείς. Για τις επιμέρους αποκλίσεις και τα ερμηνευτικά προβλήματα που εντοπίστηκαν, οι προτεινόμενες λύσεις είναι συγκεκριμένες και επαφίεται στη δικαστική λειτουργία να τις αξιολογήσει και να επιλέξει τις πλέον ασφαλείς στην πράξη.

(51) Λαγανάς, Οι σταθμίσεις του δικονομικού νομοθέτη στο διαχρονικό δίκαιο της ρυθμίσεως της διαδικασίας και των διαδικαστικών πράξεων, ΧρΙΔ 2017. 393επ, 400.

